BIBLIOTEKA WYŻSZA SZKOŁA HANDLU MORSKIEGO GDYNIA

Rok V WARSZAWA 1949 Nr 5

WIADOMOŚCI NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

TREŚĆ:

Sytuacja ekonomiczna Polski w marcu 1949 r. . . . . str. 229

Ważniejsze pozycje bilansowe zagranicznych banków biletowych . . . . „ 252

Przegląd rynków zagranicznych:

Sytuacja pieniężno-walutowa Szwajcarii — Dr St. Perczyński . . . . „ 253

Dział artykułowy:

Z zagadnień systemu finansowego przedsiębiorstw radzieckich — Bronisław Blass . . . . . str. 257

Planowanie, finansowanie i kontrola gospodarki komunalnej — Dr Kazimierz Niemski . . . „ 264

Ubezpieczenia rzeczowe i osobowe w Polsce — Jan Urban . . . . „ 270

Ważniejsze pozycje bibliograficzne z zakresu finansów w języku polskim z roku 1948/49 . „ 277

SYTUACJA EKONOMICZNA POLSKI W MARCU 1949 r.

(Na podstawie informacji Wydziału Ekonomicznego i sprawozdań oddziałów)

Wstęp. Sytuacja gospodarcza Polski w I kwartale br. charakteryzuje się nader pomyślnymi osiągnięciami przy wzrastającej dynamice sił i środków wytwórczych.

Produkcja przemysłowa utrzymuje nadal wysokie tempo wytwórcze na poziomie przekraczającym wielkości globalne odpowiedniego okresu 1948 r. oraz w stosunku do planów I kwartału 1949 r., przy czym niektóre przemysły, jak maszyn włókienniczych wykonały już 3-letni plan produkcji. Obok podstawowych przemysłów produkujących surowce — węglowego, naftowego, energetycznego, oraz środki dalszego wytwarzania — hutniczego, metalowego, stoczniowego, na czołowe miejsce wysunęły się w miesiącu sprawozdawczym przemysły przetwórczo-spożywcze, które osiągnęły najwyższy ilościowy poziom miesięczny I kwartału, przekraczając wysoko marcowy plan produkcji.

Mrozy i opady śnieżne, jakie miały miejsce w pierwszej połowie marca, po ogólnie łagodnym przebiegu zimy, nie spowodowały ujemnych skutków, opóźniając jedynie rozpoczęcie siewów wiosennych. Rozmiary przygotowań sezonowych w rolnictwie wyraziły się rekordową ilością rozprowadzonych nasion (150 tys. ton) oraz nawozów sztucznych (537 tys. ton), których ilość w stosunku do I kwartału ub. r. wzrosła o 13% oraz wyniosła niemal tyle co roczne zużycie nawozów w roku gospodarczym 1937—38 (570 tys. ton). Zarówno przygotowania materiałowe jak i techniczne umożliwią w sezonie bieżącym planowane wykonanie siewów, których obszar w stosunku do ub. r. wzrośnie o 1 mil. hektarów.

Nader pomyślny przebieg miała akcja kontraktowania zwierząt rzeźnych oraz roślin przemysłowych. Na zaplanowaną na br. ilość 1.150 tys. szt. tuczników i trzody bekonowej, zakontraktowano do dn. 31 marca ok. 800 tys. szt. (ok. 70%) rozprowadzając w ramach tej akcji ponad 106 tys. ton otrąb i mieszanek pastewnych. W dziedzinie kontraktowania roślin ogólny plan obejmujący uprawy na obszarze 508,5 tys. ha został wykonany w ok. 100%, a w niektórych rodzajach roślin przemysłowych przekroczony od 12—23%.

W dziedzinie obrotów towarowych obserwujemy dalsze postępy przy skutecznym opanowywaniu aparatu wymiany przez gospodarkę uspołecznioną, wzroście podaży oraz ogólnej stabilizacji rynku towarowego.

1. Przemysł węglowy w marcu 1949 r. wykonał miesięczny plan produkcji węgla kamiennego w 100,7%, przy ogólnym wydobyciu 6,401 tys. t.

Tabela 1

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu węglowego (w tys. ton)

(za marzec dane tymczasowe)

Treść	luty 1949 r.	marzec 1949 r.	% wykon. planu w marcu 1949 r.
Węgiel kamienny	5.652	6.401	101
„ brunatny	347	391	92
Brykiety z węgla kamiennego	52	61	109
Koks	274	295	108

Należy w pierwszym rzędzie podkreślić ilościowy wzrost produkcji we wszystkich działach, w stosunku do poprzedniego miesiąca. Odnosi się to głównie do wydobycia węgla kamiennego, które było o 750 tys. t wyższe niż w miesiącu ubiegłym. Przyczyną tego była, poza większą ilością dni roboczych w marcu, dalsza poprawa wydajności o 11 kg na robotnikodniówkę. W marcu przeciętna wydajność na robotniko-dniówkę wynosiła 1.248 kg, wobec 1.237 kg w lutym. Najlepsze wyniki pod tym względem uzyskało Zjednoczenie Chorzowskie (1.512 kg), następnie Katowickie, Bytomskie i Rudzkie.

Plan załadunku węgla w kopalniach został wykonany w 102,8%, przy czym najlepsze rezultaty osiągnęły Zjednoczenia: Rybnickie, Gliwickie oraz Katowickie. Rozmiary produkcji oraz stopień wykonania planu miesięcznego przez poszczególne zjednoczenia obrazuje poniższe zestawienie:

Tabela 2

Produkcja przemysłu węglowego według zjednoczeń

(w tys. ton)

Zjednoczenie	luty 1949 r.	marzec 1949 r.	% wykonania planu w marcu 1949 r.
Rybnickie	552	635	105,1
Gliwickie	647	729	103,4
Jaworzn.-Mikołowskie	548	620	102,5
Dąbrowskie . . .	671	757	101,7
Zabrskie	552	615	100,8
Rudzkie.	713	795	100,7
Katowickie . . .	580	675	100,0
Chorzowskie . . .	597	683	100,0
Bytomskie	548	623	100,0
Dolnośląskie . . .	243	269	83,9
Ogółem	5.652	6.401	100,7

2. **Przemysł hutniczy** wykonał w marcu plan produkcji według danych tymczasowych, następująco:

Nazwa artykułu	Procent wykonania planu luty 1949 r.	marzec 1949 r.
Koks	112	110
Surówka.	108	106
Stal surowa.	111	108
Wyroby walcowane i rury bez szwu	100	99
Wyroby kute i prasowane . .	94	111

Produkcja marcowa przewyższyła tonażowo, we wszystkich głównych działach, produkcję miesiąca poprzedniego, przy czym produkcja stali surowej i wyrobów walcowanych osiągnęła nowy rekord nie notowany dotychczas w hutnictwie polskim.

Do osiągnięcia tych rezultatów przyczyniła się w dużej mierze akcja współzawodnictwa pracy, zarówno indywidualnego jak i zespołowego, wzmożona zobowiązaniami 1-majowymi, przyjętymi przez załogi poszczególnych jednostek produkcyjnych, w ramach ogólnych założeń przedterminowego wykonania planu 3-letniego.

Eksport wyrobów hutniczych wyniósł w miesiącu sprawozdawczym ogółem 23,6 tys. t — czyli około 2-krotnie więcej niż w lutym. Z odbiorców zagranicznych na pierwsze miejsce wysunął się Związek Radziecki importując 7,4 tys. t, w dalszej kolejności zaś odbiorcami były — Szwecja, Jugosławia i Holandia.

W zbycie krajowym, który wyniósł około 118 tys. t wyrobów hutniczych, należy wśród najpoważniejszych odbiorców wymienić Ministerstwo Komunikacji, przemysł metalowy i przemysł węglowy.

Produkcja Zjednoczonych Zakładów Metali Nieżelaznych kształtowała się w miesiącu sprawozdawczym jak następuje:

	Procent wykonania planu (dane prowizoryczne) luty 1949 r.	marzec 1949 r.
Cynk	108	113
Kwas siarkowy 100%	113	114
Siarka	101	108
Ołów.	98	102

Plan produkcji Zjednoczonych Zakładów Metali Nieżelaznych wykonany został, jak widzimy, z poważną nadwyżką. W miesiącu sprawozdawczym nastąpił znaczny wzrost produkcji rud krajowych.

Uruchomiona w grudniu ub. r. rafineria miedzi elektrolitycznej zwiększa stale swoją produkcję, aczkolwiek nie osiągnęła jeszcze planowanego poziomu.

3. **Przemysł naftowy** wykonał w marcu według danych prowizorycznych miesięczny plan wydobycia ropy naftowej w 107%, gazu ziemnego w 93%, zaś produkcji gazoliny surowej w 123%. Produkcja ilościowa wymienionych produktów wyjściowych przekroczyła poziom ub. miesiąca.

Tabela 3

Wykonanie planu produkcji ważniejszych przetworów przemysłu naftowego
(dane prowizoryczne)

Przetwory	% wykonania planu	
	w lutym 1949 r.	w marcu 1949 r.
Benzyna	96	104
Nafta.	177	94
Olej gazowy	137	106
Oleje smarowe	92	109
Asfalt	131	113
Smary stałe.	130	237
Parafina	104	103

W miesiącu sprawozdawczym nastąpiły w dotychczasowej strukturze »Kopalnictwa Naftowego« zmiany organizacyjne. W miejsce jednej Dyrekcji Kopalnictwa Naftowego z siedzibą w Krośnie, która obejmowała administracyjnie całość górnictwa naftowego w Polsce, zostały utworzone zarządzeniem ministra przemysłu i handlu z dn. 4 marca br. 3 równorzędne, niezależne przedsiębiorstwa, a mianowicie: Krośnieńskie Kopalnictwo Naftowe, Sanockie Kopalnictwo Naftowe i Gorlickie Kopalnictwo Naftowe.

Przedmiotem działalności tych przedsiębiorstw jest wydobywanie ropy i gazu ziemnego, odgazowywanie ropy i przeróbka gazu ziemnego. Przedsiębiorstwa te podlegają ogólnemu kierownictwu i nadzorowi CZPN.

Uzasadnieniem reorganizacji administracyjnej jest zmniejszenie dotychczasowego, zbyt rozległego przestrzennie obszaru objętego działaniem Dyrekcji Kopalnictwa Naftowego.

W ramach akcji oszczędnościowej CZPN przewiduje cały szereg ulepszeń technicznych, jak centralizację kotłowni, centralizację gospodarki ropnej itd.

W zakresie oszczędności rzeczowych, CZPN wprowadzając racjonalne normy zużycia i normy magazynowe, przewiduje zaprowadzenie ścisłej ewidencji i kontroli zużycia materiałów oraz akcji w kierunku podniesienia jakości surowców. Obok tego wprowadzona została racjonalizacja gospodarki odpadkami przez regenerację olejów, powtórne wykorzystanie rur używanych w wiertnictwie poszukiwawczym i w kopalnictwie, zastosowanie materiałów zastępczych, zwłaszcza na miejsce importowanych. Zbiórka olejów zużytych, a następnie przeróbka ich w rafineriach na pełnowartościowe produkty czyni poważne postępy, umożliwiając efektywne zmniejszenie importu tych produktów.

4. Przemysł energetyczny. Elektrownie zawodowe podległe CZE wytworzyły w marcu br. 371.867 mil. kWh energii elektrycznej (dane prowizoryczne), wykonując plan w 102%. Elektrownie cieplne wyprodukowały 330.078 mil. kWh, a wodne 41.789 mil. kWh.

Plan kwartalny produkcji energetycznej został wykonany w 100,3%. Zwiększone wykorzystanie i wzrost wydajności parku maszynowego, dzięki racjonalnie przeprowadzonym remontom, były tym czynnikiem, który umożliwił realizację wysokich pozycji planu. Stosowane ograniczenia w zużyciu energii elektrycznej zostały zniesione przez CZE w końcu marca na całym obszarze państwa. W ten sposób zakończono jesienno-zimowy okres szczytu zużycia elektryczności. Był to okres największego w ciągu roku zapotrzebowania mocy, najtrudniejszych warunków eksploatacyjnych i maksymalnego wykorzystania pełnej mocy urządzeń produkcyjnych.

W br., dzięki zwiększonej kontroli przygotowań do szczytu mocy, remontowi parku maszynowego i masowemu współzawodnictwu pracy, nie notowano żadnych poważniejszych wyłączeń i wskutek tego ograniczeń produkcji przemysłowej. ZE Okręgu Łódzkiego kontynuuje prace związane z projektowaniem centrali cieplno-elektrycznej w Łodzi, a także przeprowadzenie linii wysokiego napięcia 110 KW długości 40 km. Linia ta umożliwi przesyłanie nadwyżek elektrowni tomaszowskiej do Łodzi.

Gazownie wytwórcze w liczbie 171 pozostające pod nadzorem technicznym CZE wyprodukowały w I kwartale br. 79.519.102 m^3 gazu, 121.000 ton koksu oraz 7.940 ton smoły.

Najwyższy procent przekroczenia planu produkcji gazu wykazały gazownie w Zjednoczeniach: Krakowskim — 125%, Warszawskim — 120% i Górnośląskim — 107%.

5. Przemysł metalowy. Produkcja przemysłu metalowego w okresie sprawozdawczym kształtowała się na ogół pomyślnie.

Tabela 4

Produkcja ważniejszych wyrobów Zakładów Centralnego Zarządu Przemysłu Metalowego

(dane prowizoryczne w sztukach)

Wyszczególnienie	Wykonano sztuk w lutym 1949 r.	Wykonano sztuk w marcu 1949 r.	% wykonania planu w marcu 1949 r.
1. Obrabiarki do metali i drzewa ogółem . . .	363	386	90
2. Wagony osobowe . . .	18	18	106
3. Węglarki.	1.231	824	114
4. Motocykle	167	314	108
5. Maszyny rolnicze . . .	25.218	33.253	117
6. Liny	506	638	95
7. Maszyny włókiennicze. (w tonach)	.	420	97
8. Krosna.	40	42	105
9. Głowice Eickhoffa . .	5	5	63

Niewykonanie planu w kilku pozycjach było spowodowane przejściowymi trudnościami surowcowymi i maszynowymi. Natomiast ogólne pomyślne kształtowanie się produkcji oraz przekraczanie planu przez poszczególne przemysły obrazuje tabela 5.

Tabela 5

Wartość produkcji w I-szym kwartale 1949 r.

(w tys. zł wg cen z 1937 r.)

Przemysł	Planowano na I kw.	Wykonano za I-szy kw.	%
Obrabiarkowy	15.620,9	16.450,6	105
Narzędziowy	12.502,6	13.317,9	106
Tab. i Sprz. Kol.	76.007,8	77.806,4	102
Motoryzacyjny	21.211,0	21.217,0	100
Maszynowy	20.089,7	20.976,2	104
Odlewniczy.	26.580,5	29.515,8	111
Wyr. z Blachy	16.003,7	19.347,1	121
Wyr. z Drutu.	31.307,2	32.887.2	105
Kotlarski	23.137,3	24.179,3	104

Wykonanie z nadwyżką planu za pierwszy kwartał jest spowodowane w dużej mierze nowymi normami technicznymi oraz nową umową zbiorową w przemyśle metalowym, obowiązującą od 1 stycznia br., która pociągnęła za sobą dalszy wzrost wydajności pracy. Należy podkreślić przede wszystkim osiągnięcia w dziedzinie produkcji obrabiarek służących do wytwarzania dalszych środków produkcyjnych.

Wyjątkowo pomyślnie kształtowała się produkcja Zjednoczenia Przemysłu Maszyn Włókienniczych, które wykonało całkowicie 3-letni plan produkcyjny. Poza najbardziej skomplikowanymi maszynami produkowany jest już obecnie w Polsce szeroki asortyment części zamiennych. W związku z tym oraz skutkiem przedterminowego wykonania planu, eksport maszyn włókienniczych rozwija się pomyślnie.

6. Przemysł elektrotechniczny wykonał zaplanowaną na I kwartał br. produkcję w 101,4%, według wartości. Wykonanie zwiększonego znacznie planu produkcji w porównaniu z ub. kwartałem zawdzięczać należy dokonanej reorganizacji przemysłu elektrotechnicznego, dalszemu rozwojowi współzawodnictwa pracy oraz wprowadzeniu nowych norm produkcyjnych przystosowanych do warunków pracy w poszczególnych zakładach.

W marcu przemysł elektrotechniczny wykonał plan w 100% produkując 4.921 tonę artykułów.

Tabela 6 obrazuje osiągnięcia przemysłu elektrotechnicznego w najważniejszych asortymentach.

Tabela 6

Produkcja przemysłu elektrotechnicznego

(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	luty 1949 r.	marzec 1949 r.	% wykonania planu w marcu 1949 r.
Maszyny wirujące	sztuk	2.823	3.262	117
Transformatory	„	472	328	109
Liczniki i zegary elektr.	„	14.830	15.830	112
Kable i przewody	ton	2.104	2.251	99
Baterie i ogniwa	„	119	98	136
Żarówki oświetleniowe .	1000 szt.	1.965	2.423	111
Aparaty telefoniczne . .	sztuk	7.100	3.835	73
Odbiorniki	„	5.893	8.360	111

Plan oszczędnościowy CZPE na 1949 r. zamykał się globalną kwotą 733 mil. zł, jednak po zsumowaniu wszystkich dodatkowych zobowiązań powziętych przez pracowników na naradach oszczędnościowych, ogólny plan oszczędnościowy przemysłu elektrotechnicznego podniesiono o dalsze 400 mil. zł. Największą pozycję oszczędnościową stanowi zwiększenie wydajności pracy robotników przemysłu elektrotechnicznego (o 7,5%), w porównaniu do ubiegłego roku, ze szczególnym uwzględnieniem racjonalnego wykorzystania pracowników wysoko wykwalifikowanych.

Racjonalne wyzyskanie surowców i materiałów pomocniczych oraz paliwa i energii elektrycznej powinno przynieść ok. 270 mil. zł oszczędności. Istotne znaczenie oszczędnościowe będzie miała specjalizacja fabryk oraz zwęże-

nie asortymentu z położeniem nacisku na produkcję asortymentów typowych. Osiągnięciem w strukturze zatrudnienia będzie stworzenie lepszego i ekonomiczniejszego stosunku liczbowego między personelem produkcyjnym i technicznym, a resztą pracowników administracyjnych.

Polski Komitet Normalizacyjny, który w ramach polsko-czeskiego układu o współpracy naukowo-technicznej współpracuje w zakresie zagadnień normalizacyjnych z Ceskoslovenska Spolecnost Normalizacni, powołał m. in. Komisję Elektrotechniki. Komisja ta ustaliła normy na znakowanie elektryczne, taśmy telegraficzne, kable telefoniczne itp.

7. **Przemysł chemiczny.** Marzec 1949 r. jest miesiącem szczególnie wysokich osiągnięć produkcyjnych przemysłu chemicznego. Wartość produkcji wzrosła o 13,8% w stosunku do poprzedniego miesiąca. W stosunku do średniej miesięcznej wartości produkcji z 1947 r. wartość produkcji w marcu 1949 r. wynosiła 217%. Cyfra ta obrazuje poważny rozwój przemysłu chemicznego w ciągu ostatnich dwóch lat.

Ogólny procent wykonania planu pod względem wartości produkcji wyniósł w marcu 110,8%.

Tabela 7

Produkcja ważniejszych artykułów Centralnego Zarządu Przemysłu Chemicznego

Wyszczególnienie	Ilość wykonana		% wykonania planu w marcu 1949 r.
	w lutym 1949 r.	w marcu 1949 r.	
Kwas solny w przeliczeniu na 100%-wy . . .	521	461	123
Soda surowa	16.210	17.028	102
„ kalcynowana . . .	9.240	10.461	107
„ kaustyczna	4.162	4.380	107
Karbid	12.027	12.902	101
Azotniak	13.203	14.100	101
Superfosfat	30.464	33.291	100
Smoła surowa.	2.163	2.337	114

Jak wynika z tabeli 7 we wszystkich głównych dziedzinach produkcji przemysłu chemicznego plan miesięczny został przekroczony. Odnosi się to w pierwszym rzędzie do kwasu solnego, którego plan produkcji wykonano w 123%. Wzrost ilościowy produkcji w pozostałych asortymentach był również znaczny. Wymienić tu należy nawozy sztuczne, a więc superfosfat i azotniak oraz dział sodowy, który po raz pierwszy od dłuższego czasu wykazuje znaczny wzrost produkcji. Rezultat ten jest wynikiem dokonanych inwestycji i remontów w wytwórniach sody, które osiągnęły zamierzone cele wyrażające się odpowiednim wzrostem produkcji.

8. **Przemysł mineralny** wykonał plan w marcu w 130,2%, a wartość produkcji wg cen z 1937 r. wyniosła 27 mil. zł. Jest to najwyższa pozycja miesięcznej produkcji osiągniętej w I-ym kwartale br.

Tabela 8 **Produkcja ważniejszych wytworów przemysłu mineralnego**

Wyszczególnienie	Jedn. miary	luty 1949 r.	marzec 1949 r.	% wykonania planu w marcu 1949 r.
Wapno palone . .	ton	45.440	54.688	105
Cement portl. . .	„	144.643	191.753	136
Szkło okienne . .	tys. m²	929	980	158
Cegła	„ szt.	11.579	11.435	146
Papa smołowana .	„ m²	2.108	2.319	124

W związku z rozpoczynającym się sezonem budowlanym obserwujemy wzrost produkcji wapna i cementu.

W marcu eksport cementu wyniósł 46.146 ton, a więc blisko o 10.000 ton więcej niż w miesiącu ubiegłym.

W Szczecinie uruchomiono ostatnio cementownię dużych rozmiarów, zatrudniającą 200-osobowy zespół robotników i pracowników umysłowych. Odbudowa tej placówki, wyjątkowo silnie zniszczonej, trwała rok. Uruchomienie tego obiektu ma ważne znaczenie dla całokształtu naszej polityki gospodarczo-morskiej. Cementownia powyższa produkuje bowiem cement specjalnego gatunku, nadający się szczególnie do wznoszenia budowli portowych.

Tegoroczny globalny plan oszczędności przemysłu mineralnego przewiduje uzyskanie kwoty 1.325.000 tys. zł, czyli o 192 mil. zł więcej aniżeli w r. 1948, mimo zwiększonych norm produkcyjnych na rok bieżący. Najpoważniejsze oszczędności osiągnięte zostaną przez podniesienie wydajności pracy w stosunku do ub. roku o 8%. Niezmiernie ważnym czynnikiem planu oszczędnościowego jest podniesienie jakości produkcji, przez zwiększenie ilości I-ch gatunków. Ma to specjalne znaczenie w produkcji ceramiki czerwonej.

9. **Przemysł drzewny** przekroczył plan na I kwartał 1949 r. o 9%. Wartość produkcji CZPD w marcu wyniosła 14 mil. zł wg cen podstawowych z 1937 r., przekraczając o 3,7 mil. zł wartość produkcji miesiąca poprzedniego. Plan miesięczny został wykonany w 124%. Powyższe dane liczbowe wskazują, że w ostatnim miesiącu I-go kwartału notujemy najwyższe osiągnięcia produkcyjne.

Tabela 9

Wartość produkcji Centralnego Zarządu Przemysłu Drzewnego według zjednoczeń
(w tys. zł według cen z 1937 r.)

Zjednoczenie	luty 1949 r.	marzec 1949 r.
Dolnośląskie	1.692	2.379
Krakowsko-Śląskie . .	1.406	1.730
Mebli giętych	893	1.110
Zachodnie	1.591	2.747
Centralne	920	1.271
Pomorskie	2.316	2.763
Mazurskie	903	1.818
Zamojskie	153	214
Bydgoskie	414	561

Jak wynika z tabeli 9 we wszystkich bez wyjątku zjednoczeniach nastąpił wzrost produkcji, przy czym w cyfrach absolutnych czołowe miejsce zajmuje Zjednoczenie Pomorskie, natomiast najwyższy wzrost procentowy osiągnęło Zjednoczenie Mazurskie.

Tabela 10

Produkcja ważniejszych artykułów państwowego przemysłu drzewnego w marcu 1949

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Produkcja	% wyk. planu miesięczn.
Sortymenty tarte:	m^3	17.194	105
a) deski miękkie . . .	„	11.290	.
b) „ twarde. . . .	„	3.837	.
c) inne sortym. tarte .	„	2.067	.
Skrzynie:	szt.	306.439	235
a) skrzynie grubościen.	„	7.044	.
b) „ cienkościen.	„	299.385	.
Meble gięte:	„	83.682	107
krzesła	„	67.929	.
fotele	„	3.368	.
inne wyroby gięte. .	„	12.385	.
Beczki:	„	18.037	107
a) beczki do płynów .	„	13.263	.
b) „ do ciał stałych	„	4.774	.
Sklejki i płyty stolarskie	m^3	2.157	110

Produkcja CZPD w marcu we wszystkich pozycjach przekroczyła poziom ub. miesiąca, przy czym największy (dwukrotny) wzrost zaznaczył się w produkcji skrzyń cienkościennych.

W związku z przeprowadzoną reorganizacją przemysłu drzewnego na podstawie zarządzenia ministra przemysłu i handlu z dnia 31.7.1948 r. nastąpi likwidacja zjednoczeń przemysłu drzewnego. Na miejsce likwidowanych zjednoczeń utworzone zostaną przedsiębiorstwa państwowe wyposażone w osobowość prawną, podporządkowane ogólnemu kierownictwu Centralnego Zarządu Przemysłu Drzewnego.

Reorganizacja ta ma na celu usprawnienie gospodarki państwowego przemysłu drzewnego przez zwiększenie operatywności ośrodków produkcyjnych.

Plan oszczędnościowy CZPD przewiduje w br. zaoszczędzenie 336.418 tys. zł. Najważniejsze pozycje stanowią oszczędności na materiałach— 213.383 tys. zł (m. i. przez racjonalne wykorzystanie tzw. odpadków) oraz zmniejszenie przerostów (personalnych — 97.687 tys.) zł oszczędności.

10. **Przemysł włókienniczy.** Procentowe wykonanie planu miesięcznego w poszczególnych branżach przemysłu włókienniczego przedstawiało się następująco:

Przemysł	bawełniany	105,3%
„	wełniany	108,6%
„	włókien łykowych	114,7%
„	jedwabn.-galant.	103,8%
„	dziewiarski	113,5%
„	włókien sztuczn.	114,4%
„	art. i tkanin techn.	107,0%
Roszarnie lnu i konopi		105,0%

Łącznie wartościowy plan produkcji przemysłu włókienniczego wykonany został w marcu 1949 r. w 108,2% (wg cen podstawowych z 1937 r.).

Stan zatrudnienia w marcu w zakładach przemysłu włókienniczego wynosił 308.369 pracowników, w tym pracowników fizycznych 280.818 i umysłowych 27.551. W porównaniu do m-ca poprzedniego stan zatrudnienia wzrósł o 1.826 osób, z czego w przemyśle bawełnianym o 715, w przemyśle wełnianym o 766 i w innych przemysłach o 345 osób.

Wykonanie planu produkcji w poszczególnych branżach kształtowało się w ważniejszych artykułach w marcu 1949 r. następująco:

Tabela 11

Produkcja przemysłu włókienniczego
(dane prowizoryczne)

Rodzaj przemysłu i artykuł	Jedn. miary	Ilość wyprodukowana w lutym 1949 r.	Ilość wyprodukowana w marcu 1949 r.	% wykonania planu w marcu 1949 r.
Bawełniany:				
przędza cienkoprzęd.	ton	296	390	109
„ odpadkowa	„	778	931	112
tkaniny bawełniane.	tys. m	29.868	32.583	106
Wełniany:				
przędza zgrzebna. .	ton	2.902	.	.
„ czesankowa	„	759	924	116
tkaniny wełniane. .	tys. m	3.279	4.104	103
Włókien łykowych:.				
tkaniny lniane. . .	„	2.667	3.182	110
„ jutowe . .	„	638	332	147
Włókien sztucznych				
włókna zgrzebne . .	ton	999	987	.
przędza »Artex« . .	„	33	38	.

Kwartalny plan produkcji w przemyśle włókienniczym wykonany został ilościowo w 108%. W branży bawełnianej osiągnięto 108%, wełnianej 102,8%, włókien łykowych 111% wykonania planu.

Należy specjalnie podkreślić fakt, że jakość wyrobów uległa znacznej poprawie, podczas gdy ilość braków równocześnie zmalała. Wyniki te osiągnięto pomimo zwiększonych wymogów klasyfikacji produkowanych towarów.

Procentowy udział pierwszych gatunków poszczególnych artykułów, wyprodukowanych w I kw. br. wynosi:

tkaniny	bawełniane	– 61.1%
„	wełniane	– 83.1%
„	lniane	– 89.7%
„	jedwabne	– 63.6%
plusze		– 76.3%
dywany i chodniki		– 95.4%

Dużym sukcesem przemysłu włókienniczego jest również spadek ilości godzin postojowych i ogólny wzrost wydajności, przy czym coraz większa liczba włókniarzy bierze udział we współzawodnictwie pracy.

11. Przemysł odzieżowy. Wykonanie planu w poszczególnych działach przemysłu odzieżowego przedstawia się w miesiącu sprawozdawczym następująco:

przemysł konfekcyjny, państwowy		102,5%
„ „	prywatny (nakłady)	62,5%
„ guzikarski		114,1%
„ kapeluszniczy		109,4%

Ogólny plan produkcji przemysłu odzieżowego w marcu 1949 r. wykonany został w 98%. Planowana wartość produkcji wg cen z r. 1937 wynosiła 26.357.000 zł, wykonana—25.834.000 zł.

Na ultimo marca 1949 r. stan uruchomienia maszyn wynosił 8.232, tj. 63,3%. Stan zatrudnienia w m-cu sprawozdawczym nie wykazał większych zmian i wyniósł ogółem 43.244 pracowników, z czego 39.161 fizycznych i 4.083 umysłowych. W porównaniu z IV kwartałem 1948 r. ilość zatrudnionych wzrosła o ca 700 osób. Dążeniem CZP Odzież. jest zlikwidowanie lokalnych przerostów osobowych i zatrudnienie maksymalnej ilości osób przy bezpośredniej produkcji.

Plan produkcji na I kwartał wykonał przemysł odzieżowy w 91,5%. Niepełne wykonanie planu było spowodowane wprowadzeniem nowych norm produkcyjnych, o przeszło 100% wyższych od dotychczasowych i związanej z tym reorganizacji technologicznego układu taśm, co spowodowało przejściowe obniżenie wydajności. Zjawisko to występowało w styczniu, w mniejszym stopniu w lutym, w marcu zaś nowe normy zostały opanowane i wykonane.

W związku z dalszym rozszerzaniem współzawodnictwa pracy nastąpił wzrost jej wydajności i zarobków pracowniczych. Wprowadzono nowe regulaminy i zasady finansowania współzawodnictwa. Do indywidualnego współzawodnictwa przystąpiło w I kwartale około 5.612 osób, do zespołowego 13.116 osób w 672 zespołach. Należy nadmienić, że równocześnie jakościowa analiza produkcji wykazuje stałą poprawę wytwarzanych artykułów.

12. Przemysł skórzany. Wykonanie planu produkcyjnego w marcu br. kształtowało się pomyślnie we wszystkich pozycjach. Obrazuje to nam tabela 12.

Tabela 12

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu skórzanego
(dane prowizoryczne)

Artykuł	Jedn. miary	Ilość wykonana w lutym 1949 r.	Ilość wykonana w marcu 1949 r.	% wykonania planu, w marcu 1949 r.
Produkcja garbarska				
w przeliczeniu na skóry surowe	t	3.331,3	3.801,7	120,5
Produkcja ważniejszych gatunków skór:				
podeszwowych	t	930,0	1.060,8	117,7
juchtowych	t	65,3	74,1	128,0
technicznych	t	30,7	22,2	135,3
blankowych.	t	12,1	21,1	111,0
wierzchnich.	tys. m²	103,3	119,1	115,2
Produkcja obuwia				
ogółem	tys. par	760,7	926,5	107,0
w tym skórzane.	„ „	501,4	606,6	103,3
Produkcja artyk. technicznych	t	33,4	44,4	134,2
„ skór rękawiczn. . . .	t	14,8	11,7	127,0
„ rękawiczek	tys. par	15,2	16,6	110,7
„ chemikaliów i garbnika	t	59,0	73,5	116,7

Łączny plan produkcyjny przemysłu skórzanego w marcu 1949 r. został wykonany w 108,1%.

Stan zatrudnienia wykazał wzrost o 314 osób i wynosił 20.290 pracowników, z czego 18.027 fizycznych i 2.263 umysłowych.

Zbiórka skór surowych w marcu 1949 r. wyniosła 1.759,4 t, co stanowi 118% planu. Duże osiągnięcia są do zanotowania w dziedzinie zbiórki skór cielęcych, która wykazała prawie dwukrotną zwyżkę w stosunku do m-ca poprzedniego i przekroczyła poziom normalnej zwyżki sezonowej. Plan zbiórki skór świńskich o wadze 345 ton został wykonany w 139%.

Zbiórka skór niereglamentowanych dała w marcu dobre wyniki, z wyjątkiem skór szlachetnych, których podaż była nadal niewielka.

Dostawy do garbarni skór reglamentowanych i niereglamentowanych, łącznie ze świńskimi a bez futerkowych — wyniosły w marcu 3.880 t wagi zielonej, z czego skóry krajowe 1.685 t i importowane 2.195 t. Stan namoków wynosił 3.445 t, co stanowi 104% wykonania planu. W stosunku do lutego nastąpił wzrost o 664 t, a procent wykonania planu wzrósł o 9,3%.

W okresie sprawozdawczym nadeszły z Bułgarii transporty skór jagnięcych w ilości 80.250 sztuk wagi 5.863 kg, przeznaczone do przeróbki uszlachetniającej.

Plan produkcji przemysłu skórzanego w I kwartale 1949 r. wykonany został w 105,4% (wg wartości).

Wykonanie planu w poszczególnych działach było następujące:

garbarstwo (ilościowo)	116,8%
branża obuwiowa (ilościowo)	104,8%
„ „ (wartościowo)	96,4%
białoskórnic.-rękawicz. (wart.)	106,6%
skóry pasowe (ilościowo)	103,5%
produkcja pomocnicza (wart.)	115,7%

W dziale przemysłu obuwiowego plan na I kwartał 1949 r., w stosunku do IV kwartału ub. roku, zwiększony był o 27%. Zwiększenie to nastąpiło w związku z nową umową zbiorową wprowadzającą system prac akordowych. Należy podkreślić, że w okresie sprawozdawczym współzawodnictwo pracy objęło robotników nie tylko zakładów obuwiowych, lecz także garbarskich i futrzarskich oraz pracowników umysłowych.

Ilość czynnych zakładów CZP Skórzanego zmniejszyła się na skutek przeprowadzonej komasacji z 99 na 96.

13. Przemysł papierniczy. Ogólna wartość produkcji przemysłu papierniczego w marcu 1949 r. wyniosła wg cen z r. 1937 zł 35.079.000 przy czym plan wykonano w 109,1%. Z powyższej sumy przypada na przemysł wytwórczy zł 22.857.000 i przetwórczy zł 12.222.000.

Osiągnięcia produkcyjne w poszczególnych asortymentach przedstawia tabela 13.

Tabela 13

Produkcja przemysłu papierniczego
(dane prowizoryczne w tonach)

Wyszczególnienie	Ilość luty 1949 r.	Ilość marzec 1949 r.	% wykonania planu w marcu
Miazga drzewna . . .	8.847	10.558	113
Celuloza (sulf. i natr.)	9.473	10.494	103
Papier.	20.165	23.797	109
Tektura	3.186	3.482	106

W stosunku do lutego produkcja przemysłu papierniczego wzrosła zarówno jakościowo jak również pod względem procentowego wykonania planu we wszystkich działach. Szczególnie wysoki wzrost wykazała produkcja papieru, która osiągnęła najwyższą dotychczasową miesięczną produkcję.

Na ultimo marca czynne były 93 zakłady a ilość zatrudnionych wynosiła 30.081 pracowników, z czego 26.613 fizycznych i 3.468 umysłowych.

Plan produkcji na I kwartał przemysł papierniczy wykonał w 103,9% wg cen z 1937 r.

Wykonanie planu w poszczególnych artykułach było następujące:

Produkcja w I kw. 1949 r.		ilość	% planu kwart.	% planu rocznego
Miazga drzewna	ton	28.163	104,1	26,2
Celuloza	„	29.936	101,3	25,5
Papier	„	64.298	105,6	26,2
Tektura	„	9.920	105,0	26,0

Stopień wykonania planu produkcji rocznej w I kwartale br. wskazuje na przekroczenie poziomu kwartalnego tak, że produkcja roczna osiągnięta zostanie przed terminem. Zasługuje to tym więcej na podkreślenie, bowiem plan na rok 1949 jest znacznie wyższy w stosunku do lat ubiegłych.

Celem podniesienia jakości produkcji utworzona została inspekcja techniczna, której zadaniem jest badanie, aby wyprodukowany towar odpowiadał jakościowo potrzebom rynku.

Zaopatrzenie przedsiębiorstw przebiegało w okresie sprawozdawczym prawie normalnie. Częściowo dał się tylko odczuć brak dostatecznej ilości barwników i chemikaliów potrzebnych do wyrobu ołówków kopiowych.

14. Przemysł spożywczy. W związku ze zmianą organizacji naczelnych władz gospodarki narodowej w dniu 18 marca br. zostało powołane do życia Ministerstwo Przemysłu Rolnego i Spożywczego. Do zakresu działania ministra przemysłu rolnego i spożywczego należą sprawy przemysłu cukrowniczego, fermentacyjnego, tłuszczowego, cukierniczego, surogatów kawy i namiastek spożywczych, ziemniaczanego, spirytusowego oraz tytoniowego. W szczególności do zakresu kompetencji nowego resortu należy kierowanie całokształtem działalności podległych mu przemysłów, planowanie gospodarcze oraz polityka inwestycyjna.

Ministerstwo sprawuje także nadzór nad działalnością przemysłową Centrali Spółdzielni Spożywców »Społem« i Centrali Rolniczej Spółdzielni »Samopomoc Chłopska«.

W stosunku do monopolu tytoniowego i spirytusowego minister skarbu zachowuje nadal uprawnienia nadzoru skarbowego i ochrony przywileju wyłączności.

W związku z omawianą reorganizacją postawiono w stan likwidacji Centralny Zarząd Przemysłu Spożywczego. Od dnia 1 kwietnia Zjednoczenie Przemysłu Drożdżowego podporządkowuje się Centralnemu Zarządowi Państwowego Przemysłu Fermentacyjnego, zaś pozostałe zjednoczenia wchodzące dotychczas w skład CZPS, tj. Cukiernicze, Surogatów Kawy i Namiastek Spożywczych oraz Ziemniaczane będą podlegały bezpośredniemu nadzorowi Ministerstwa Przemysłu Rolnego i Spożywczego jako przedsiębiorstwa wydzielone.

Przemysł spożywczy wyprodukował w marcu br. ogółem artykułów spożywczych 10.512 t, wartości 20,5 mil. zł wg cen podstawowych z 1937 r. wykonując plan miesięczny w 130,4%. W stosunku do miesiąca poprzedniego wzrost wartości produkcji wyniósł 5,6 mil. w zł 1937 r.

Tabela 14

Produkcja państwowego przemysłu spożywczego z podziałem na zjednoczenia (w tonach)

Zjednoczenie	w lutym 1949 r.	w marcu 1949 r.
Cukiernicze	2.447	3.172
Drożdżowe	560	766
Surogat. Kawy i Nam. Spoż.	2.336	3.137
Ziemniaczane	2.891	3.437
Ogółem . .	8.234	10.512

Produkcja wszystkich zjednoczeń wykazała poważny wzrost w porównaniu do produkcji ub. miesiąca.

Tabela 15

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu spożywczego
(w tonach)

Rodzaj artykułu	w lutym 1949 r.	w marcu 1949 r.
Cukierki i czekolada . . .	1.398	1.936
Makaron	737	850
Drożdże prasowane	504	614
Surogaty kawy.	2.111	2.719
Mąka ziemniaczana	149	356

Zakłady CZP Spożywczego wykonały przewidziany na I kwartał br. plan produkcyjny w 120,5%. W branży cukierniczej przekroczono plan o 20%, w branży drożdżowej — o 24,2%, w branży surogatów kawowych i namiastek spożywczych — o 26,5%. Jedynie przemysł przetworów kartoflanych nie wykonał w całości planu na I kwartał. Niedobór ten spowodowany był trudnościami w dostawach kartofli.

15. Przemysł fermentacyjny. W marcu produkcja przemysłu fermentacyjnego przekroczyła we wszystkich pozycjach wytwórczość miesiąca poprzedniego.

Tabela 16

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu fermentacyjnego
(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Osiągnięta produkcja		% wykonania planu w marcu 1949 r.
		luty 1949 r.	marzec 1949 r.	
Piwo . . .	hl	133.000	174.000	106
Wino . . .	„	4.210	5.976	128
Ocet . . ,	„	9.348	10.590	114
Słód . . .	ton	4.775	5.019	87

Systematycznie wzrastająca produkcja zakładów podległych CZPF, stanowi o coraz bardziej przodującej roli państwowego przemysłu fermentacyjnego w produkcji krajowej tej branży. Tak np. udział CZPF w produkcji przemysłu piwowarsko-słodowniczego wynosi obecnie ca 77,6% produkcji ogólnokrajowej, w przemyśle octowym 41,6%, a w przemyśle winiarskim — według planu operatywnego 37,2%.

W br. konsumcja piwa na głowę mieszkańca osiągnie 8,3 l, co stanowi wzrost o 24% w stosunku do spożycia w 1948 r.

CZPF kładzie obecnie coraz większy nacisk na produkcję owocu płynnego. Pełne wykonanie tego programu uwarunkowane jest pokonaniem trudności na odcinku produkcji, w postaci zaopatrzenia w konieczne do tego celu naczynia ciśnieniowe oraz koniecznością powiększenia kadr fachowców branżowych.

16. Przemysł konserwowy wykonał plan miesięczny w 144%, przy czym najlepsze wyniki osiągnęła branża mięsna.

Plan produkcji I kwartału został wykonany z nadwyżką 32%, przekraczając znacznie ogólny poziom poprzedniego kwartału.

Tabela 17 ilustruje kształtowanie się produkcji w marcu br., która w porównaniu do lutowej, wykazuje wzrost we wszystkich najważniejszych pozycjach, z wyjątkiem branży rybnej.

Tabela 17

Produkcja ważniejszych artykułów państwowego przemysłu konserwowego
(dane prowizoryczne w tonach)

Wyszczególnienie	luty 1949 r.	marzec 1949 r.
Branża mięsna:		
Tłuszcze świeże	90	89
„ topione	80	163
Wędliny	295	330
Bekony	457	624
Wyroby pekl. i wędzone .	13	29
Konserwy mięsne	288	286
Mięso w połówkach	1.310	1.842
Branża owoc.-warzywna:		
Marmolady i powidła . . .	623	765
Konserwy owocowe	—	0,15
Branża rybna:		
Konserwy rybne	201	182

Przemysł konserwowy przystąpił do racjonalnej gospodarki, która ma na celu podniesienie wydajności oraz zmniejszenie kosztów produkcji. Cel ten zostanie osiągnięty przez wprowadzenie ekonomicznych norm zużycia surowców i materiałów pomocniczych oraz wykorzystanie w większym stopniu odpadków surowcowych (krwi zwierzęcej, szczeciny itp.).

W roku bieżącym w ramach przemysłu konserwowego zostanie poważnie rozbudowany aparat chłodniczy. Powstanie chłodnia w Rzeszowie, a także znaczne sumy inwestycyjne przewidziane są dla unowocześnienia i rozbudowy istniejących chłodni w Bytomiu, Lublinie, Warszawie i Poznaniu.

17. Przemysł tłuszczowy wykonał plan kwartalny w 109% wytwarzając produkty o wartości 64,9 mil. zł, wg cen podstawowych z 1937 r.

W marcu wartość produkcji CZPT wyniosła 25,9 mil. zł wg cen z 1937 r., a plan miesięczny został przekroczony o 17%. Obie te pozycje są najwyższymi miesięcznymi osiągnięciami w I kwartale br.

Tabela 18

Produkcja ważniejszych artykułów państwowego przemysłu tłuszczowego
(w tonach)

Rodzaj artykułu	luty 1949 r.	marzec 1949 r.
Olej surowy	3.301	3.962
„ rafinowany	2.055	2.584
Margaryna	1.444	1.714
Mydło do prania	2.118	2.562

We wszystkich wymienionych pozycjach przekroczono rozmiary produkcji ub. miesiąca. Przerób nasion wzrósł z 6.776 ton w lutym do 8.103 ton w miesiącu sprawozdawczym.

Podkreślić należy, że polskie fabryki margaryny stosują witaminowanie tego artykułu, przez co produkt ten uzyskuje dodatkowe wartości odżywcze. Produkowany obecnie proszek do prania zawiera dwukrotnie zwiększoną zawartość mydła, natomiast cena tego artykułu pozostała na obniżonym poziomie ustalonym w styczniu br.

Zaplanowane na r. 1949 oszczędności w przemyśle tłuszczowym mają wynieść ok. 500 mil. zł. Kwota ta zostanie osiągnięta dzięki właściwemu wykorzystaniu surowca, zwiększeniu wydajności pracy (o 16,6%), oraz usprawnieniom organizacyjnym i administracyjnym aparatu wytwórczego. W szczególności w br. położony będzie nacisk na modernizację urządzeń i metod produkcyjnych olejarni i fabryk mydła. Przewiduje się, że dzięki zastosowaniu nowoczesnych metod tłoczenia oleju z nasion, zwiększy się współczynnik wykorzystania surowca i osiągnie dodatkową produkcję 150 tys. kg tłuszczu. Również usprawnienie metod technologicznych i zastosowanie surowców zastępczych w produkcji mydła pozwoli na zmniejszenie kosztów wytwarzania i wzrost produkcji tego artykułu. Planowana rozbudowa sieci nowoczesnych magazynów umożliwi oszczędną gospodarkę w zakresie przechowywania surowców i towarów gotowych.

18. Rolnictwo. Prace związane z dokonywaniem siewów wiosennych br. wykonywane były pod hasłem zagospodarowania reszty odłogów, zwiększenia kultury uprawy ziemi i osiągnięcia lepszych plonów.

Dostawy maszyn rolniczych przez przemysł krajowy oraz drogą importu znacznie zwiększyły park maszynowy i realne możliwości pracy Technicznej Obsługi Rolnictwa oraz Spółdzielczych Ośrodków Maszynowych.

Wzrost siły pociągowej zwierzęcej w okresie zimowym na skutek importu i przyrostu pogłowia koni roboczych również przyczynił się do sprawnego wykonania wiosennych prac rolniczych.

W ramach wiosennej akcji siewnej rozprowadzono w marcu ca 20 tys. t zboża siewnego i ca 13 tys. t ziemniaków-sadzeniaków. Łączne zaopatrzenie drobnych rolników wyrazi się cyfrą około 150 tys. t zbóż i nasion strączkowych jadalnych, strączkowych pastewnych i innych roślin pastewnych, warzyw itp. Plan kontraktacji upraw wykonano w różnych częściach kraju od 85 do 123%.

Przemysł państwowy postawił do dyspozycji na wiosenną akcję siewną nawozów produkcji krajowej: azotowych ponad 217,6 tys. t i fosforowych ca 192 tys. t. Niezależnie od tych ilości importowano 18.140 t nawozów azotowych oraz 220.700 t potasowych. Łącznie na wiosenne siewy rozprowadzone zostało prawie 650 tys. t nawozów sztucznych, tj. o 13% więcej niż wyniosły dostawy wiosenne w ub. r. Dla gospodarstw indywidualnych przeznaczono 379.046 t, resztę zaś otrzymują majątki przynależności publicznej.

Pomoc dla gospodarstw rolnych w formie pomocy kredytowej wyrażała się sumą 1.350 mil. zł, przeznaczoną na akcję siewną, orkę i nawozy sztuczne oraz 300 mil. na zakup pasz i prosiąt hodowlanych.

Uspołecznione gospodarstwa rolne, a więc majątki państwowe, gospodarstwa nasienne, fermy hodowlane itp. zdobywają coraz większe znaczenie. Spełniają one nie tylko rolę t. zw. »fabryk zboża i mięsa«, ale są także ośrodkami postępowej gospodarki pod względem technicznym i społecznym.

W marcu br. utworzono Centralny Zarząd Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR) jako przedsiębiorstwo państwowe działające w ramach ogólnego planu gospodarczego. Do zadań nowoutworzonego zarządu będzie należało przede wszystkim ogólne kierownictwo, koordynacja i kontrola działalności wydzielonych z administracji państwowej przedsiębiorstw rolnych. Nadzór nad PGR sprawować będzie minister rolnictwa.

W połowie marca odbyła się ogólna narada produkcyjna PGR, na której uchwalono między innymi podjęcie prac w kierunku podniesienia produkcji zwierzęcej i roślinnej, usprawnienia administracji i zwiększenia rentowności i oszczędności gospodarczej. Przewiduje się, że produkcja zwierzęca w majątkach państwowych wzrośnie przez zwiększenie ilości macior do 30 tys. szt., dzięki zaś odpowiedniej hodowli, przeciętna mleczność krów podniesie się do 2.500 litrów mleka rocznie.

Na odcinku produkcji roślinnej postanowiono dążyć poprzez intensyfikację upraw do uzyskania w br. przeciętnych plonów z ha: pszenicy ozimej 15 q, żyta 13,5 q, jęczmienia i owsa 14,6 q, rzepaku ozimego 11 q, buraków cukrowych 195 q, ziemniaków 135 q.

W zakresie oszczędności państwowe majątki rolne mają osiągnąć ca 6.535 tys. zł oszczędności na różnych odcinkach gospodarki, podnosząc jednocześnie jakość produktów. W br. nastąpi realizacja planu w zakresie zakładania gnojowni, pogłębiania obór i zakładania pryzm kompostowych. Do wykonania tego planu w II kwartale br. będzie dostarczone około 30 tys. t. cementu i 6 tys. t żelaza zbrojeniowego. Pozwoli to na wybudowanie 23 tys. nowych gnojowni i pogłębienie 12,5 tys. obór. W obecnych warunkach na skutek zmniejszenia się pogłowia bydła rogatego, sprawa gospodarki kompostowej, jako zwiększenia ilości nawozu naturalnego ma ważne znaczenie w gospodarce rolnej.

Akcja kontraktacji trzody chlewnej rozwija się pomyślnie w całym kraju. Według danych komisarza do spraw hodowlanych, od 18 lutego br., tj. od dnia rozpoczęcia tej akcji, do 31 marca br. zakontraktowano 675 tys. sztuk tuczników (do 10 kwietnia nawet 815.819 szt., co stanowi 76,7% planu).

Całkowity plan kontraktacji wykonało już woj. pomorskie — 100,5%, a w bliskich granicach planu — łódzkie — 98,1%, krakowskie — 97,1%, rzeszowskie — 87%. Pierwsze dostawy zakontraktowanych tuczników przewiduje się na maj br. Akcja szczepień ochronnych objęła do końca marca 930 tys. sztuk trzody chlewnej (szczepionka przeciwróżycowa) i 207 tys. szt. drobiu. Do końca maja br. przewiduje się zaszczepienie około 3 mil. sztuk trzody chlewnej. Na podstawie opracowanego planu podjęta została szeroka akcja przerzutów prosiąt z okręgów posiadających nadwyżki hodowlane do okręgów deficytowych. Plan przewiduje przerzut w ciągu najbliższych 3 miesięcy — 154 tys. prosiąt z woj. lubelskiego, poznańskiego, rzeszowskiego, krakowskiego, kieleckiego, warszawskiego i białostockiego. Prosięta rozdzielane będą między województwa: dolnośląskie, szczecińskie, śląsko-dąbrowskie, pomorskie, olsztyńskie i gdańskie.

Państwowe Gospodarstwa Rolne przystąpiły do akcji kontraktowania cieliczek dla państwowych obór hodowlanych i gospodarstw produkcyjnych. Do końca marca br. majątki państwowe otrzymały kredyt w wysokości 1.600 mil. zł na zakup ponad 20 tys. sztuk bydła. W najbliższym czasie PGR przewidują zakup 20 tys. sztuk cieląt. Rolnicy, którzy podejmą się odchowania cieląt w okresie pierwszych trzech miesięcy, otrzymają po podpisaniu specjalnych umów zaliczki w kwocie 13 tys. zł. Dla rozwoju hodowli bydła duże znaczenie mają organizowane poradnie żywieniowe. Do 31 marca zorganizowano już 177 takich poradni, obejmują one około 68 tys. gospodarstw ze 163 tys. krów.

19. Leśnictwo. Obszar powierzchni lasów państwowych w pierwszym kwartale br. zwiększył się o 151 tys. ha i wynosił na dzień 1 kwietnia 1949 r. 6.257 tys. ha. Przybytek powierzchni wiąże się z akcją przejmowania lasów samorządowych, a także pewna ilość obszaru leśnego została przez Ministerstwo Leśnictwa przejęta spod zarządu Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

Rabunkowa gospodarka i dewastacja lasów dokonana przez okupanta w dużym stopniu zmniejszyła powierzchnię produkcyjną drzewa, która obecnie stanowi zaledwie ok. 3,5 mil. ha ogólnego obszaru leśnego pozostającego w administracji Ministerstwa Leśnictwa. Zwiększenie obszarów produkcyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem drzewostanu liściastego (stanowi tylko 13% drzewostanu leśnego), drogą racjonalnego zagospodarowania lasów — jest naczelnym zadaniem władz państwowych.

Zasadnicze zmiany w systemie gospodarki leśnej wprowadzane w br. przez Min. Leśnictwa polegają na zaniechaniu zrębów zupełnych i częściowych, a oparciu się na wydzieleniach siedlisk eksploatacyjnych oraz przebudowie drzewostanów w kierunku uzyskania różnowiekowości i urozmaicenia składu gatunkowego przez zwiększenie obszarów ochrony i pielęgnacji drzewostanów liściastych.

Poczyniono przygotowania do wiosennej kampanii odnowieniowej, w kierunku wykonania największej powierzchni zalesień w granicach przyznanych kredytów. W tym celu dokonano zbiórki szyszek sosnowych, świerkowych i modrzewiowych w ilości 131.850 hl uzyskując ponad 34 t nasion.

W zakresie ochrony lasów poczyniono intensywne przygotowania do akcji opylania drzewostanów przeciwko szkodnikom z gatunku osnui gwiaździstej na powierzchni ca 20 tys. ha oraz dokonano lepowania drzewostanów przeciwko barczatce.

W ramach planu inwestycyjnego na 1949 r. zostało przeznaczone 1.070 mil. zł na zalesienie i ochronę lasów państwowych.

20. Rybołówstwo morskie. Połowy bałtyckie w marcu, na skutek korzystnych warunków atmosferycznych i połowowych, osiągnęły 7.095 t ryb, przekraczając połowy miesiąca poprzedniego o 150%.

Połowy bałtyckie
(w tys. kg)

		1949 r.	
		luty	marzec
ogółem		2.890	7.095
w tym:	dorsze	2.605	6.595
	płocie	108	181
	sandacze	61	59
	łososie	15	22
	plastugi	25	24
	śledzie	19	35
	szproty	18	56
	leszcze	21	55
	inne	18	68

Pomyślne warunki atmosferyczne pozwoliły kutrom na codzienne dokonywanie połowów dających bardzo dobre wyniki, gdyż kutry łowiły przeciętnie od 3—4 t na 1 kutro/dzień. Najlepsze wyniki osiągnęli rybacy w rejonie Wielkiej Wsi, wyławiając przeciętnie 4—5 t dorszy dziennie. Sezon wiosenny połowów łososia rozwija się również pomyślnie. Wyniki dzienne połowów łososia (obok innych ryb) wynoszą od 25—30 szt. na kuter. Także szproty odławiane są w większych ilościach. Szczególnie duże ilości tej ryby ukazały się w pobliżu cypla helskiego, gdzie łowione były sieciami zastawnymi i dryfującymi.

Ogólna obserwacja rynku rybnego wskazuje, iż jest on na ogół w dostatecznej mierze nasycony towarem we wszystkich asortymentach, rozprowadzanym za pośrednictwem Centrali Rybnej.

Eksport ryb w miesiącu sprawozdawczym wyniósł 829.872 kg ryb świeżych i mrożonych (dorsze, sandacze, karpie, szczupaki, łososie), wysłanych do Niemiec — 633 t, Czechosłowacji — 138 t i Anglii 58,8 t.

Import dokonany przez Centralę Rybną w marcu br. obejmował: śledzie świeże 2.159 t, śledzie mrożone 824 t, śledzie solone 1.041 t, sprowadzone ze Szwecji, Norwegii, Anglii.

Z dniem 10 marca br. weszło w życie zarządzenie ministra żeglugi w sprawie ustalenia połowów morskich i klasyfikacji kutrów. Na podstawie tego zarządzenia Morskie Urzędy Rybackie opracowują dla każdego trawlera, kutra i łodzi rybackiej plan połowu na okres roczny z podziałem na poszczególne miesiące.

Zarządzeniem min. żeglugi, przedsiębiorstwo »Stocznie Rybackie Sp. z o. o.« przekształcone zostało na przedsiębiorstwo państwowe »Stocznie Rybackie« z siedzibą w Gdyni. W skład nowego przedsiębiorstwa wchodzą dodatkowo, jako jego oddziały — Stocznie Rybackie w Gdyni, Ustce i Świnoujściu.

21. Sprawy morskie. Obroty portów polskich w marcu wykazały zwyżkę w stosunku do poprzednich miesięcy br. osiągając 1.573 tys. t, przy czym szczególnie wzrosły przeładunki węgla.

Na uwagę zasługują osiągnięcia portu szczecińskiego, który przekroczył liczby planowane na marzec we wszystkich działach przeładunku.

Wszystkie porty polskie przekroczyły planowane obroty w I kwartale br., a mianowicie:

Gdańsk—Gdynia	— 119%
Szczecin	— 110%
Ustka, Darłowo i Kołobrzeg	— 145%
Wszystkie porty łącznie	— 118%

W porównaniu do analogicznego okresu 1948 r. przeładunek w portach morskich osiągnął w I kwartale br. 140%.

W porcie Szczecin—Świnoujście stosunek wykonania planu za I kwartał 1949 r. w stosunku do I kwartału 1948 r. wyniósł nawet 283%.

Polska flota handlowa przewiozła w I kwartale br. około 340 tys. t towarów i przeszło 5 tys. pasażerów, tj. 124% planowanego transportu towarowego i 128% w dziale pasażerskim.

Zarządzeniem ministra żeglugi zostały utworzone dwa przedsiębiorstwa państwowe żeglugi przybrzeżnej: »Żegluga Przybrzeżna w Gdańsku«, która będzie obsługiwała wybrzeża od Braniewa do Darłowa oraz »Żegluga Przybrzeż-

na w Szczecinie«, na trasie od Darłowa do Szczecina.

Reorganizacja żeglugi przybrzeżnej ma głównie na celu usprawnienie obsługi żeglugowej między poszczególnymi portami w Zatoce Gdańskiej i na Zalewie Szczecińskim.

Rozbudowa portów następuje w silniejszym tempie po okresie zimowym. Po wykończeniu nabrzeża Wschodniego i Zachodniego w Basenie Kaszubskim, który jest największym z rozbudowywanych basenów, przystąpiono do prac przy ostatnim nabrzeżu basenu.

Z najważniejszych prac wykonanych w małych portach Pomorza Zachodniego wymienić należy remont urządzeń holowniczych Kołobrzegu oraz zabezpieczenie i remont zniszczonej przez ostatnie sztormy głowicy mola wschodniego. W stadium prób technicznych znajduje się 10 dźwigów wykonanych w Czechosłowacji. W Stoczni Gdańskiej trwają końcowe roboty montażowe trzeciego rudowęglowca »Jedność Robotnicza«. Na koniec kwietnia planuje się ukończenie czwartego rudowęglowca w ramach akcji czynu pierwszo-majowego. Wartość produkcji polskich stoczni morskich osiągnęła w I kwartale br. 102% planu, a w porównaniu do I kwartału ub. r. wartość produkcji wyniosła w bieżącym kwartale 161%.

22. Handel a) Państwowa Centrala Handlowa w I kwartale br. wykazuje dalszy wzrost obrotów we wszystkich prawie pionach organizacyjnych. Suma obrotów osiągęła cyfrę 32,7 mlrd. zł, wobec 29,1 mlrd. zł uzyskanych w kwartale ubiegłym, przy czym w przeważającej ilości placówek plany obrotów zostały przekroczone ze znaczną nadwyżką. Możliwości powiększenie obrotów PCH wzrastają równolegle do podaży towarów, cieszących się dużym popytem na rynku oraz z rozwojem aparatu dystrybucyjnego.

Rozwój sklepów detalicznych przybrał w I kwartale br. nienotowane dotychczas rozmiary. Na dzień 1 kwietnia 1949 r. istniało 720 sklepów detalicznych, z tej liczby 555 powstało w kwartale sprawozdawczym.

Mimo trudności lokalowych i ograniczenia artykułów »chodliwych« obroty sklepów państwowych zwiększyły się ośmiokrotnie w porównaniu z ub. kwartałem.

Obroty poszczególnych miesięcy I kwartału przedstawiają się następująco:

styczeń *)	—	9.374 mil. zł
luty *)	—	10.348 ,, ,,
marzec *)	—	12.879 ,, ,,

Obroty, według pionów organizacyjnych i branżowych PCH, osiągnięte w marcu oraz łącznie w I kwartale br. ilustruje tabela 19.

b) Powszechne Domy Towarowe. Obroty Powszechnych Domów Towarowych wyniosły w marcu br. 3.688,9 mil. zł wobec 2.920,1 mil. zł osiągniętych w lutym br., wykonując plan utargów w 127%.

Tabela 19

Obroty P. C. H.

(dane prowizoryczne) (w mil. zł)

Nazwa centrali branżowej	luty 1949 r.	marzec 1949 r.	I kwartał 1949 r.
Centr. Biuro Hurt. Spoż.-Przem. .	5.990,8	7.352,8	18.751
Centr. Biuro Obr. Art. Rolnymi . .	1.289,8	1.129,5	3.646
Centr. Biuro Sprzed. Wyr. Cuk. .	782,7	1.039,6	2.579
Centr. Biuro Sprzed. Drożdży . . .	222,4	209,6	634
Centr. Biuro Sprzed. Surog. Kawy i Namiastek Spożywczych . . .	266,9	370,3	912
Centr. Biuro Sprzed. Przet. Ziem. .	110,7	127,8	342
Centr. Biuro Sprzed. Olej. Rośl. . i Przetw..	611,0	938,1	2.144
Centr. Biuro Sprzed. Win, Octu i Przetworów Owocowych . . .	166,3	327,5	723
Oddział Morski.	33,7	26,4	87
Sklepy detaliczne PCH	873,3	1.465,0	2.883
Ogółem . .	10.347,6*)	12.986,6	32.601

*) dane skorygowane

W porównaniu z marcem ub. r. (1.432 mil. zł) obroty PDT wzrosły w miesiącu sprawozdawczym więcej niż dwukrotnie

Tabela 20

Obroty PDT wg grup towarowych (w mil. zł)

Nazwa grupy towarowej	luty 1949 r.		marzec 1949 r.	
	Osiągnięty obrót	% wykonania planu	Osiągnięty obrót	% wykonania planu
Spożywcza	414	148	539,4	164
Tkaniny	1.344	137	1.582,9	135
Konfekcja	470	92	635,0	108
Metale	90	129	106,9	130
Papier	45	131	51,1	122
Szkło i ceram.	27	127	30,9	116
Chemiczna	117	146	192,2	206
Drzewo i zabawki	18	106	21,0	82
Skóra	353	82	492,8	95
Tow. mieszane	42	136	36,7	97
Ogółem	2.920	119	3.688,9	127

W okresie sprawozdawczym PDT obsłużyły 4.928.176 klientów. Uruchomiono dalsze domy towarowe w Gliwicach, Wałbrzychu, Brodnicy i Ząbkowicach Śląskich.

W ramach planu oszczędnościowego na 1949 r. PDT zadeklarowały suwę 900 mil. zł oszczędności.

c) **Polskie Zakłady Zbożowe** zakupiły w okresie sprawozdawczym 109.150 t zboża, w tym 4.689 t stanowi pobór z tytułu podatku gruntowego. Planowany zakup został zrealizowany w 100%.

Tabela 21

Skup i odbiór zbóż dokonany przez oddziały Polskich Zakładów Zbożowych (w tonach)

Oddziały	1949 r.	
	luty	marzec
Białystok	5.105	4.002
Bydgoszcz	20.523	20.727
Gdańsk	4.312	4.132
Kielce	1.919	1.295
Kraków	656	686
Lublin	6.747	3.013
Łódź	10.015	5.341
Olsztyn	4.686	3.568
Poznań	27.407	24.319
Rzeszów	141	91
Szczecin	10.864	6.911
Warszawa	10.412	7.097
Wrocław	18.884	19.815
Zabrze	9.544	8.153
Razem	131.215	109.150

W ogólnej masie zbożowej poszczególne gatunki stanowiły:

żyto	–	72.880 t
pszenica	–	22.383 t
owies	–	7.729 t
jęczmień	–	4.753 t
gryka	–	306 t
proso	–	80 t
inne	–	1.019 t

Rozprowadzenie zbóż i przetworów zbożowych, dokonywane przez Polskie Zakłady Zbożowe wyniosło 9.376 t zbóż oraz 142.627 t przetworów zbożowych w postaci mąki, kaszy, płatków, otrąb itp. Na akcję »H« wyprodukowano i sprzedano w marcu 47.526 t otrąb, wykonując tym samym plan w 119%.

Eksport zboża w miesiącu sprawozdawczym objął ponad 22 tys. t owsa i około 19 tys. t żyta do Danii, Bizonii i Belgii. PZZ zakontraktowały celem eksportu do Bizonii 35 tys. t żyta i 30 tys. t owsa, z czego wysłano w marcu br. 18,8 tys. t żyta oraz 9,6 tys. t owsa.

W ramach importu zakontraktowano w omawianym okresie pszenicę z Węgier i Rumunii po 10 tys. t. Poza tym otrzymamy jeszcze z Bizonii ponad 11 tys. pszenicy. W marcu br. importowano z Bizonii 20,4 tys. t pszenicy.

W ramach powszechnej akcji oszczędnościowej Polskie Zakłady Zbożowe zadeklarowały osiągnięcie 1.141 mil. zł oszczędności drogą przyspieszenia obrotów, zmniejszenia rozkurzu przy przemiale zboża w młynach oraz przez obniżenie kosztów handlowych.

23. Spółdzielczość. a) **Spółdzielczość rolnicza** wzięła czynny udział w akcji siewnej. Poprzez spółdzielnie gminne dostarcza ona rolnikom nawozy sztuczne i nasiona oraz materiały pędne do maszyn rolniczych; poprzez ośrodki maszynowe dostarcza maszyny. Pierwszym etapem w przygotowaniach do akcji siewnej było wyremontowanie w okresie zimowym 1.380 traktorów i maszyn oraz około 4 tys. siewników. Należy dodać, że mało- i średniorolni chłopi korzystają z kredytów umożliwiających im zakup nawozów. Uruchomiony na ten cel kredyt wynosił 750 mil. zł. Również i spółdzielnie, zajmujące się rozprowadzaniem nawozów, otrzymały z BGS kredyt w wysokości 3 mlrd. zł.

Obok nowoczesnych maszyn i nawozów sztucznych rolnictwo otrzymuje za pośrednictwem spółdzielczości odpowiednie wysokowartościowe nasiona. W akcji siewnej w 1949 r. Centrala Rolnicza dostarczy rolnikom 1.954 t nasion zakwalifikowanych i jednolitych pszenicy,

3.511 t jęczmienia i 8.131 t owsa. Ponadto Centrala Rolnicza dostarczy nasiona roślin pastewnych, m.in. 700 t okopowych pastewnych, 13 tys. t strączkowych pastewnych, 11,3 tys. t motylkowych, 400 t nasion końskiego zębu i 30 t lucerny.

W akcji siewnej prowadzonej przez gminne spółdzielnie »Samopomoc Chłopska« przychodzi z pomocą Ministerstwo Roln. i Ref. Roln., które przeznaczyło z gospodarstw państwowych około 14 tys. t sadzeniaków jednolitych, niekwalifikowanych na tereny deficytowe i dotknięte rakiem oraz około 2.700 t sadzeniaków kwalifikowanych do rozprowadzenia na tzw. bloki nasienne.

Centrala Rolnicza podjęła akcję kontraktowania ziemniaków jadalnych u rolników mało- i średniorolnych w woj. katowickim, wrocławskim, łódzkim, warszawskim, szczecińskim i gdańskim. W akcji tej występują dwa zasadnicze momenty:

a) pomoc rolnikom w formie wypłacania zaliczek i dostawy materiału do sadzenia,
b) zapewnienie dostaw ziemniaków jadalnych na jesieni br. dla świata pracy.

W następnej kolejności stoi zapotrzebowanie na ziemniaki jadalne w miastach i na ziemniaki przemysłowe. Planowany skup ziemniaków na powyższe cele, w skali ogólnokrajowej, wynosi 175 tys. t nie wliczając potrzeb gorzelni spółdzielczych.

Centrala Rolnicza Spółdzielni »Samopomoc Chłopska« w planie gospodarczym na rok 1949 przewiduje sprzedaż wszelkich towarów na sumę 65.215 mil. zł. Z tego na grupę artykułów przemysłowych przypada suma 47.813 mil. zł i 17.402 mil. zł na produkty rolne.

Większość obrotów dokona Centrala bez składowania towarów u siebie, zalecając wysłanie ich bezpośrednio ze składów fabrycznych do odbiorców.

Powiatowe Związki Gminnych Spółdzielni »Samopomoc Chłopska« w zakresie hurtu planują na r. 1949 następujące obroty:

1. Rozprowadzenie artykułów przemysłowych, rolniczych i monopolowych na kwotę 129.070 mil. zł.
2. Skup artykułów rolnych na sumę 17.569 mil. zł.
3. Wyprodukowanie i rozprowadzenie towarów własnej produkcji na kwotę 22.400 mil. zł, co w łącznej sumie wynosi 149.039 mil. zł.

Gminne Spółdzielnie Samopomocy Chłopskiej ustaliły na br. plan sprzedaży towarów wszelkiego rodzaju na 141.825 mil. zł. Plan skupu żywca i artykułów rolnych, tudzież odpadków wynosi 130.418 mil. zł. Plan produkcji własnych zakładów wytwórczych przewiduje kwotę 20.915 mil. zł, a wartość usług ma wynieść kwotę 4.410 mil. zł. Łączna zatem planowana suma obrotów wynosi 297.568 mil. zł.

Inne Spółdzielnie przetwórcze i rolne zostaną w ciągu roku bieżącego włączone do gminnych Spółdzielni »Samopomoc Chłopska« i dlatego plany gospodarcze tych spółdzielni nie przewidują większego rozwoju.

b) **Centrala Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskich** zaplanowała obroty na r. 1949 w wysokości 55 mlrd. zł, z czego na obroty eksportowe przypada 5.355 mil. zł oraz na obroty wewnętrzne (jajami) — 16.731 mil. zł.

Na pozostałą część obrotów składają się: mleko, twaróg, drób, pierze, artykuły techniczne oraz margaryna i smalec z importu. Na sfinansowanie importu margaryny i smalcu udzielone zostały CSMJ w I kwartale 1949 r. specjalne kredyty w wysokości 1.500 mil. zł.

Plan obrotów spółdzielni mleczarsko-jajczarskich na rok bieżący wyraża się kwotą 43 mlrd. zł. Zapotrzebowanie na kredyty obrotowe dla tych spółdzielni wzrosło znacznie. Fakt ten tłumaczy się przejściem spółdzielni mleczarsko-jajczarskich na bezpośrednie kredytowanie bankowe przy jednoczesnym zaprzestaniu udzielania zaliczek przez Centralę Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskich.

c) **Centrala Spółdzielni Ogrodniczych** w ramach obrotów krajowych zaopatrywać będzie branżowe spółdzielnie terenowe w nasiona, chemikalia i narzędzia ogrodnicze. W roku 1949 ogólna wartość obrotu wyniesie 1.877 mil. zł. Ministerstwo Handlu Wewnętrznego zaleciło CSO zakupienie 10 tys. t jabłek o wartości 800 mil. zł, jako zapas na miesiące zimowe. W związku z tym MHW spowodowało udzielenie kredytu inwestycyjnego CSO w wysokości 125 mil. zł na budowę magazynów i przechowalni owoców. Również na zlecenie Ministerstwa Handlu Wewnętrznego CSO zorganizuje w tym roku przedsiębiorstwo nasienne, w zakresie obrotu nasionami warzyw i kwiatów oraz sadzonek. Prowadzić ono będzie także szkółki drzew owocowych. Ogólny obrót tego przedsiębiorstwa ma wynieść kwotę 250 mil. zł.

Spółdzielnie ogrodniczo-warzywnicze z planu obrotów na rok bieżący wycofały artykuły nie wchodzące w zakres branży ogrodniczo-warzywniczej i przejęły niektóre funkcje spełniane dotychczas przez CSO. Plan obrotów tego typu spółdzielni przedstawia się następująco:

Skup	zł	10.917 mil.
Wartość produkcji	„	2.422 „
Sprzedaż	„	1.408 „
Razem	zł	14.747 mil.

d) Spółdzielnie skupu żywca i mięsne w dotychczasowej formie ulegną likwidacji, a ich funkcje w zakresie zorganizowania dostaw zakupionego żywca przejmie Centrala Mięsna, a zadania w zakresie skupu — Gminne Spółdzielnie »Samopomoc Chłopska«.

Dlatego też plan finansowo-gospodarczy tego typu spółdzielni nie wykazuje większego wzrostu. Obejmuje on tylko te spółdzielnie mięsne, które mają charakter spółdzielni pracy.

e) Spółdzielnie rybne i rybackie. Ministerstwo Leśnictwa łącznie z Ministerstwem Rolnictwa i Reform Rolnych wydały zarządzenie w sprawie przejęcia w bezpośrednią administrację obszarów wodnych, które dotychczas były dzierżawione przez spółdzielnie rybne i rybackie. W związku z tym spółdzielnie te w większości wypadków zostaną rozwiązane. Nadal będą prowadzić swą działalność morskie spółdzielnie rybackie o charakterze spółdzielni pracy.

24. Handel zagraniczny. Nowoutworzone Ministerstwo Handlu Zagranicznego otrzymało w marcu tymczasowy statut organizacyjny.

Umowy. W końcu marca br. została podpisana w Berlinie między Polską, a radziecką strefą okupacyjną Niemiec umowa handlowa na 1949 r. Zgodnie z umową obroty handlowe między obu stronami wyniosą 152 mil. dolarów, co dwukrotnie przekracza obroty dokonane w roku ubiegłym. Z Polski będą eksportowane: węgiel, koks, benzol, naftalen, żelazo lite, wyroby walcowane, metalowe, ryby, konserwy itp. Z radzieckiej strefy okupacji Niemiec Polska otrzyma: sole potasowe, urządzenia maszynowe dla przemysłu górniczego i poligraficznego, narzędzia precyzyjne i optyczne, chemikalia itp.

W okresie sprawozdawczym Polska przeprowadziła z Rumunią rokowania w sprawie rozszerzenia obrotów handlowych przewidzianych umową na 1949 r. W wyniku pertraktacji powiększono wysokość planowanych obrotów o 30% (układ handlowy polsko-rumuński na 1949 r. przewidywał wartość wzajemnej wymiany towarowej na około 25 mil. dolarów). W ramach tego układu Polska eksportuje koks, wyroby hutnicze, maszyny i narzędzia przemysłowe, sprzęt elektrotechniczny, wyroby włókiennicze i inne; otrzymuje natomiast z Rumunii — rudy, drzewo, mięso, tłuszcze i inne artykuły spożywcze.

Dzięki zwiększeniu obrotów Polska otrzyma m.in. dodatkowe transporty mięsa i tłuszczów. Jednocześnie rozszerzony eksport do Rumunii zwiększy się o dodatkowe ilości koksu, wyroby przemysłu hutniczego, metalowego, elektrotechnicznego, chemicznego i mineralnego.

Eksport wewnętrzny. Akcja eksportu wewnętrznego rozwija się coraz pomyślniej osiągając korzystne wyniki gospodarcze.

Szczególnie wysokie nasilenie zleceń paczkowych zanotowano w marcu, jako miesiącu przedświątecznym. W tym okresie wpłynęło z USA 2.837 zleceń, które wykonano jeszcze przed świętami; termin w jakim doręczono odbiorcom krajowym paczki na podstawie zleceń, (opłaconych w USA przed 1 kwietnia br.) świadczy o dużej sprawności aparatu obsługi pocztowej w kraju. Rezultaty marcowe br. są wyższe od liczby zleceń, jakie wpłynęły za cały okres od rozpoczęcia akcji eksportu wewnętrznego, tj. od czerwca ub. r. Przeważały zlecenia na wyroby włókiennicze i paczki żywnościowe, zaobserwowano również dość dużą liczbę zleceń na narzędzia i maszyny rolnicze.

25. Ceny. Obserwowana od kilku miesięcy tendencja wzrostu cen artykułów żywnościowych oraz spadku cen artykułów przemysłowych uległa w miesiącu sprawozdawczym dalszemu pogłębieniu. Ilustrację tego zjawiska stanowi obliczenie wskaźnikowe cen detalicznych w Warszawie, dokonane przez Instytut Gospodarstwa Narodowego.

W 1949 r.	styczeń	luty	marzec
I. Wskaźnik ogólny	149,2	148,6	149,7
A. Żywność i używki ogółem	123,8	125,1	127,5
1) Żywność	123,4	124,7	127,2
2) Używki	131,0	132,5	132,1
B. Artykuły przemysłowe ogółem	174,6	172,0	171,9
1) Opał i nafta	76,1	76,1	76,1
2) Półfabrykaty	251,2	249,1	248,7
3) Wyroby gotowe	196,5	190,9	190,8

Na rynku zbożowym panował nastrój spokojny i ceny nie wykazywały większych odchyleń od cen rynkowych wyznaczonych dla skupu i obrotu zbożem chlebowym. Na rynku notowano w dalszym ciągu wzmożony popyt na mięso przy ograniczonej podaży. Wskaźnik cen mięsa (wg IGN) wzrósł w stosunku do lutego o 2,7 punktu. Cena wolnorynkowa ziemniaków wykazała w marcu dalszą zwyżkę przeciętnie o 2 zł na 1 kg. W marcu podniosła się cena masła (w Warszawie o 38 zł na kg.), głównie z powodu nawrotu zimowej pogody a także zmniejszonych dostaw tłuszczów zwierzęcych, natomiast ceny jaj i mleka uległy zniżce. Jest to wynik wzmagającej się podaży sezonowej.

Jeśli chodzi o artykuły przemysłowe, to spadek cen nastąpił przede wszystkim w odniesieniu do węgla o 5 pkt. wskaźnikowych, papy o 4,7, papieru o 9,9 i mydła o 2,9 punktu.

Kształtowanie się kosztów utrzymania w Warszawie na tle struktury ważniejszych pozycji budżetów robotniczych przedstawia poniższe zestawienie wskaźników (wg GUS-u 1947=100).

Rodzaj wydatków	I kwartał 1949 r.		
	styczeń	luty	marzec
Wskaźnik ogólny	108,3	109,2	109,5
w tym:			
Żywność	107,3	109,3	110,1
Alkohol	120,5	120,5	120,5
Mieszkanie	130,5	129,7	129,2
Opał i światło	85,3	85,3	85,3
Odzież i obuwie	99,5	98,2	97,4
Higiena i zdrowie . . .	120,9	119,2	117,2
Wyd. kult. i ośw.. . . .	100,5	95,2	95,2
Inne	217,2	217,2	217,2

Porównanie wskaźników kosztów utrzymania wykazuje dużą stałość wydatków i cen a więc i siły nabywczej pieniądza, czego wyrazem jest fakt, że tak poszczególne pozycje jak i ogólny wskaźnik kosztów utrzymania w okresie I kwartału br. utrzymywały się niemal bez zmiany. Pewne wahania wystąpiły w pozycjach: higiena, odzież, obuwie, oświata i kultura (minus) przy zwiększeniu wydatków na żywność.

26. Działalność instytucji kredytowych.

A. Finansowanie produkcji i wymiany. Stan i dynamikę kredytów udzielonych na finansowanie produkcji i wymiany przez banki, KKO i NBP (kredyty bezpośrednie) na przestrzeni poszczególnych miesięcy I kwartału 1949 r., przedstawia tabela 22.

Tabela 22.

Kredyty obrotowe

Stan na ultimo miesiąca	Kredyty obrotowe	
	mil. zł	%
Grudzień 1948 r..	251.526	100
Styczeń 1949 r.	264.346	105
Luty „	296.744	118
Marzec „	306.775	122

Stan kredytów obrotowych wykazany w tabeli nie obejmuje pewnej części kredytów obrotowych BGS. Bank Gospodarstwa Spółdzielczego, w myśl dekretu z dnia 25. X. 1948 r. uległ likwidacji, przekazując swoje operacje do następujących banków: PBR, BZSZ, BGK i NBP. Na koniec marca nie wszystkie jeszcze kredyty zostały przejęte przez wyszczególnione wyżej banki, natomiast BGS nie sporządza już zestawień statystycznych i w związku z tym stan kredytów obrotowych jest w rzeczywistości nieco wyższy. Różnice te są stosunkowo nieznaczne, gdyż gros kredytów zostało już objęte wykazami statystycznymi banków, tak, że w omówieniu akcji kredytowej będziemy posługiwali się cyframi wykazanymi w tabeli 22.

Ogólny stan kredytów obrotowych wzrósł w marcu o 10.031 mil. zł do stanu 306.775 mil. zł. Dla porównania podamy jak kształtowały się kredyty obrotowe w miesiącu poprzednim. Otóż w lutym kredyty obrotowe wzrosły znaczniej, gdyż o 32.398 mil. zł.

Wyżej wykazana dynamika kredytów obrotowych w świetle cyfr wskaźnikowych przedstawia się następująco: w lutym notujemy wzrost o 13 punktów, a w marcu już tylko o 4 punkty wskaźnikowe przy podstawie ultimo 1948 r. Stosunkowo słaby wzrost kredytów obrotowych w miesiącu sprawozdawczym, spowodowany był akcją uzupełniania środków obrotowych za pomocą dotacji z r-ku wyrównawczego środków obrotowych, oraz akcją wyrównywania przejściowej deficytowości cen rozliczeniowych, z rachunku wyrównawczego różnic cen.

Tabela 23. **Kredyty obrotowe wg grup gospodarczych**

Grupa kredytobiorców	Stan na ultimo lutego 1949 r. mil. zł	%	Zmiany w marcu 1949 r. mil. zł	Stan na ultimo marca 1949 r. mil. zł	%
Przemysł	107.829	36	+ 8.358	116.187	38
Budownictwo	8.228	3	— 7.138	1.090	0
Rzemiosło	2.074	1	+ 436	2.510	1
Rolnictwo	23.623	8	+ 2.657	26.280	9
Leśnictwo	5	0	+ 254	259	0
Handel	147.920	50	+ 2.541	150.461	49
Transport i Komunikacja	4.403	1	+ 2.084	6.487	2
Inne	2.660	1	+ 841	3.501	1
Razem . .	296.742	100	+ 10.033	306.775	100

Dane w powyższej tabeli, dotyczące obliga grup gospodarczych na koniec marca i jego zmian w tymże miesiącu, nie są kompletne, z przyczyn podanych na wstępie.

Uwidoczniony w tabeli wzrost ogólnego stanu kredytów obrotowych w ciągu marca, wynoszący 10.033 mil. zł, odbiega nieznacznie od wielkości faktycznej i jest niewielki w porównaniu z rozwojem tych kredytów w lutym (+ 34.012 mil. zł).

Jeśli idzie o rozwój kredytów obrotowych w ramach poszczególnych grup gospodarczych, to należy przede wszystkim wziąć pod uwagę pewne zmiany, jakie zaszły w klasyfikacji niektórych rodzajów kredytów BGK. Mianowicie kredyty udzielane przedsiębiorstwom budowlanym i montażowym przez ten bank są zaliczane od marca br. do grupy »przemysł«, a nie, jak dotychczas do grupy »budownictwo«. Stan tych kredytów na ultimo marca wynosił 6.803 mil. zł, stąd też dla porównywalności danych z lutego i marca br. należałoby przyjąć, że obligo krótkoterminowe w grupie »przemysł« wzrosło w marcu o 1.555 mil. zł, osiągając na koniec tego miesiąca stan 109.384 mil. zł, w grupie zaś »budownictwo« zadłużenie spadło o 335 mil. zł, doprowadzając na koniec marca do stanu 7.893 mil. zł.

Ze znaczniejszych zmian obliga w ramach poszczególnych grup gospodarczych wymienić należy ponadto wzrost kredytów krótkoterminowych na potrzeby handlu (+ 2.541 mil. zł), rolnictwa (+ 2.657 mil. zł) oraz transportu i komunikacji (+ 2.084 mil. zł). Poza tym obligo grupy »rzemiosło« wzrosło o 436 mil. zł, grupy zaś »leśnictwo« — o 254 mil. zł, co przy stanie 5 mil. zł z końca lutego stanowi wzrost relatywnie bardzo silny. W grupie »inne« zadłużenie wzrosło o 841 mil. zł.

Nowe kredyty obrotowe dla przemysłu były uzasadnione rosnącymi potrzebami zaopatrzenia i produkcji. W dziale zaopatrzenia najpoważniejszą pozycją były zakupy surowca zagranicą dla przemysłu włókienniczego.

Zapotrzebowanie na nowe środki obrotowe w dziale produkcji zostało spowodowane zmianą cen niektórych surowców i półfabrykatów oraz zmianą cen robocizny na skutek nowej siatki płac. Zmiany powyższe przyczyniły się przede wszystkim do wzrostu zapotrzebowania na kredyty o charakterze przejściowym.

Ten drugi wypadek tłumaczy się tym, że nie zawsze jednocześnie ze zmianą kosztów produkcji były przeprowadzane zmiany cen rozliczeniowych fabrycznych. Stąd też powstawały w niektórych zakładach pewne deficyty, rósł natomiast rachunek wyrównawczy różnic cen. Z rachunku tego przejściowe deficyty, a z kolei i przejściowe kredyty były pokrywane w formie udzielanych zakładom dotacji.

W wyniku tych dotacji, jak również i dotacji z rachunku wyrównawczego sum obrotowych na potrzeby normatywne, obserwujemy stosunkowo niewielki wzrost zadłużenia przemysłu, a mianowicie w kwocie 1.555 mil. zł (po wyeliminowaniu kredytów zaliczonych poprzednio do grupy budownictwa).

Zadłużenie rolnictwa wzrosło w związku z zakupami nawozów i maszyn rolniczych do prac wiosennych i letnich oraz potrzebami rozwijającej się hodowli. Z nowych kredytów korzystały w równym mniej więcej stopniu majątki państwowe, indywidualne gospodarstwa rolne i Centrala Rolnicza »Samopomocy Chłopskiej«.

Kredyty dla leśnictwa zostały uruchomione na cele eksploatacyjne z planu kredytowego na I kwartał.

Wzrost obliga grupy »handel« był wypadkową dwóch wielkości. Z jednej strony rosły potrzeby handlu zagranicznego (finansowanie importu) i rolniczych spółdzielni handlowych

w związku z sezonowymi robotami w polu — z drugiej zaś strony znacznie spadło zadłużenie PCH i Polskich Zakładów Zbożowych dzięki upłynnieniu remanentów w okresie świątecznym.

Nowe kredyty na potrzeby transportu i komunikacji przeznaczone zostały prawie w całości na realizację podwyżki płac na PKP.

B. Finansowanie inwestycji. W modelu finansowania inwestycji z planu na rok bieżący kierowniczą rolę pełni Bank Gospodarstwa Krajowego (Bank Inwestycyjny).

Rola BGK sprowadza się do trzech zasadniczych zadań:

1) do akumulacji środków na cele inwestycyjne,
2) do dystrybucji gromadzonych środków pomiędzy inwestorów bezpośrednio, lub za pośrednictwem innych banków,
3) do kontroli i sprawozdawczości z wykonania całości planu inwestycyjnego.

Odróżniamy trzy rodzaje środków przeznaczonych na finansowanie inwestycji z planu na rok 1949:

1) środki limitowane bezzwrotne,
2) ,, ,, zwrotne,
3) ,, nielimitowane własne.

ad 1). Środki limitowane bezzwrotne gromadzone są w budżecie Skarbu Państwa i następnie rozprowadzane przez BGK oraz banki współdziałające pomiędzy poszczególnych inwestorów w formie bezzwrotnych dotacji budżetowych. Stanowią one około 86% ogółu środków przeznaczonych na realizację Planu Inwestycyjnego na rok 1949.

ad 2). Środki limitowane zwrotne, gromadzone również w budżecie Skarbu Państwa, otrzymują inwestorzy w formie kredytów bankowych. O ile w poprzednich latach kredyty bankowe były podstawą finansowania planów inwestycyjnych, o tyle w planie na rok bieżący rola ich ogranicza się zaledwie do 8% wartości planowanych inwestycji.

ad 3). Środki nielimitowane własne akumulują poszczególni inwestorzy w tym banku, który ich finansuje. Wypłaty dla poszczególnych inwestorów mogą być dokonywane jedynie w granicach dokonanych przez nich wpłat.

Ustalony przez BGK procentowy udział banków współdziałających przy rozprowadzaniu środków na finansowanie inwestycji, przedstawia się następująco:

1) Państwowy Bank Rolny — ca 14% planowanych inwestycji na 1949 r.
2) Banki komunalne — ca 7% planowanych inwestycji na 1949 r.
3) Bank Związku Spółek Zarobkowych — ca 1% planowanych inwestycji na 1949 r.

Należy podkreślić, że sumy pobrane przez banki współdziałające, z rachunku BGK w NBP muszą ściśle odpowiadać dokonanym wypłatom na cele inwestycyjne.

Środki rozprowadzone w miesiącu sprawozdawczym przez poszczególne banki dotyczyły realizacji planów za lata 1948 i 1949.

Wielkość tych środków w poszczególnych grupach kredytobiorców oraz ogólny stan realizacji obejmujący również plany za lata poprzednie i kredyty pozaplanowe ilustruje tabela 24. Nie uwzględnia ona jednak całości środków rozprowadzonych na inwestycje, ponieważ brak w niej tej części kredytów Banku Gospodarstwa Spółdzielczego, która do dnia 31 marca br. nie została przejęta przez inne banki.

Tabela Nr 24 **Realizacja środków na finansowanie inwestycji**

Grupa gospodarcza	Stan na ult. lutego 1949 r.		Zmiany w marcu 1949 r.	Stan na ult. marca 1949 r.	
	mil. zł	%	mil. zł	mil. zł	%
1	2	3	4	5	6
Przemysł	119.052	49	+ 20.522	139.584	51
Transport i komunikacja . .	62.439	26	+ 5.060	67.499	25
Budownictwo	27.750	12	+ 2.763	30.513	11
Rolnictwo	22.328	9	+ 513	22.841	9
Leśnictwo	1.052	0	+ 57	1.109	0
Handel	3.856	2	+ 2.386	6.242	2
Rzemiosło	113	0	— 4	109	0
I n n e	4.663	2	+ 758	5.421	2
R a z e m:	241.263	100	+ 32.055	273.318	100

Należy nadmienić, że wykazana w tabeli 24 kwota 273.318 mil. nie ilustruje wszystkich nakładów. Nie zostały bowiem nią objęte wypłacone dotacje budżetowe z planów za lata 1945 — 1948. Dotacje te rozprowadzały Izby Skarbowe, a w roku 1948 również i niektóre banki.

Dane bankowe jednak nie uwidoczniały bezzwrotnych środków budżetowych w swojej sprawozdawczości inwestycyjnej.

W porównaniu z lutym stan wypłat na ultimo marca powiększył się o kwotę 32.055 mil., z czego na kredyty z planu na rok 1948 oraz na kredyty poza planem przypada 27.096 mil., a reszta na realizację planu na rok 1949.

Jeśli chodzi o udział poszczególnych grup gospodarczych, to jak widać z tabeli 24 udział przemysłu jest dominujący. Stanowi on bowiem przeszło 50% ogólnego stanu na ultimo marca. Następnie poważne środki zrealizował transport i komunikacja 25% oraz budownictwo i rolnictwo, odpowiednio 11% i 9%.

Stan na ultimo marca środków zrealizowanych z planów i poza planem wg grup gospodarczych oraz stosunki procentowe każdej pozycji do ogólnej kwoty środków ilustruje tabela 25.

Przy analizowaniu powyższych danych nasuwają się następujące uwagi:

1) decydująca przewaga nakładów inwestycyjnych objętych planami w stosunku do pozaplanowych — o ile pierwsze stanowią 92,3%, to drugie zaledwie 7,5% ogólnego stanu środków.
2) relatywnie najsilniej wykorzystują środki pozaplanowe rolnictwo a następnie transport i komunikacja.

C. Operacje bierne

1. Pieniądz bezgotówkowy NBP

Wzrost pieniądza bezgotówkowego N B P (+12.962 mil.) był wynikiem wzrostu pozycji »przelewy żyrowe w drodze«, której to pozycji nie można dokładnie zanalizować oraz pozostałości na r-kach PKO, handlu spółdzielczego, przedsiębiorstw niekredytowanych bezpośrednio i przemysłu węglowego.

Tabela Nr 26

Pieniądz bezgotówkowy NBP

Stan na ultimo miesiąca	Stan r-ków żyrowych i bieżących NBP		Stosunek obrotów bezgotówkowych do obrotów ogólnych.
	mil. zł	%	
Grudzień 1948 r.	72.008	100	94,7
Styczeń 1949 r.	78.574	109	94,4
Luty "	92.408	128	94,1
Marzec "	105.370	146	94,3

Obroty na r-kach bieżących i żyrowych (łącznie z rachunkami żyrowymi specjalnymi) wykazały w marcu poważny wzrost o 289.215 mil., jednak w porównaniu do obrotów w ostatnim miesiącu 1948 r. obroty obniżyły się o 51.033 mil. Sytuacja powyższa ilustrowana cyframi wskaźnikowymi przedstawia się następująco; w marcu obroty wzrosły o 17 punktów wskaźnikowych, a w stosunku do obrotów w grudniu 1948 r. obniżyły się o 3 punkty. Procentowy udział obrotów bezgotówkowych w obrotach ogólnych wykazał w miesiącu sprawozdawczym wzrost o 0,2% i wynosił w marcu 94,3%.

Tabela Nr 25

Stan środków zrealizowanych z planów i poza planem wg grup gospodarczych

Grupa gospodarcza	Z planu		Poza planem		Razem
	mil. zł	% w stosunku do ogółu zrealizowanych środków (273.318 mil.)	mil. zł	% w stosunku do ogółu zrealizowanych środków (273.318 mil.)	mil. zł
1	2	3	4	5	6
Przemysł	133.221	48,7	6.263	2,3	139.584
Transport i komunikacja	64.361	22,8	5.138	1,9	67.499
Budownictwo	29.243	10,7	1.270	0,5	30.513
Rolnictwo	16.759	6,1	6.082	2,2	22.841
Leśnictwo.	1.100	0,4	9	0	1.109
Handel	5.056	1,8	1.186	0,4	6.242
Rzemiosło	106	0	3	0	109
Inne	4.905	1,8	516	0,2	5.421
Razem:	252.751	92,3	20.567	7,5	273.318

2. Pieniądz bezgotówkowy banków.

Pieniądz bankowy wykazał w marcu poważny rozwój, wzrastając w cyfrach absolutnych o 6.669 mil., w cyfrach wskaźnikowych o 9 punktów przy podstawie ultimo 1948 r.

Analizę pieniądza bankowego przeprowadzimy obserwując jego rozwój w poszczególnych grupach wkładców.

Najpoważniejszy wzrost pozostałości na rachunkach bieżących notujemy w grupie przedsiębiorstw państwowych (+ 10.125 mil.). Oprócz tego notujemy znacznie już słabszy wzrost pozostałości w następujących grupach: urzędy i instytucje komunalne (+ 523 mil.), przedsiębiorstwa komunalne (+424 mil.) oraz osoby i firmy prywatne (+ 235 mil.).

Powyższy przyrost osłabiony został odpływem kwot z rachunków przedsiębiorstw spółdzielczych (— 1.375 mil.), instytucji ubezpieczeniowych (— 906 mil.), stowarzyszeń i organizacji społecznych (— 338 mil), urzędów państwowych (— 273 mil.), oraz innych wkładców (— 1.746 mil.).

podstawie ultimo 1948 r.) a na przestrzeni całego I kwartału kwotą 123 mil. (4 punkty wskaźnikowe),

Z kwoty 3.209 mil. przypada na wkłady terminowe 931 mil., a na wkłady oszczędnościowe 2.278 mil. zł.

Lokaty celowe i środki bezzwrotne, których stan na koniec marca wynosił 208.170 mil. powiększyły się o 18.200 mil., co wyrażone w cyfrach wskaźnikowych daje wzrost o 18 punktów.

Lokaty celowe i środki bezzwrotne składają się z następujących pozycji: lokaty Skarbu Państwa, lokaty z akumulacji społecznej (SFO i Fund. Gosp. Mieszk), lokaty z akumulacji inwestorów, inne lokaty celowe (lokaty PZUW, ZUS itp.) i wreszcie ze środków bezzwrotnych. Wyżej wyszczególnione elementy wykazały w marcu następujące zmiany. Najpoważniej wzrosły lokaty Skarbu Państwa (+11.036 mil.), następnie środki bezzwrotne (+4.417 mil.), a więc lokaty akumulowane w budżecie państwowym. Wzrosły również lokaty celowe (+1.881. mil.), lokaty z akumulacji społecznej

Tabela 27

Pieniądz bezgotówkowy banków operacyjnych i KKO

Stan na ult. m-ca	Pieniądz bankowy		Stan kasy i pozostałości na r-kach żyrowych w NBP		Kreowany pieniądz bankowy	
	mil. zł	%	mil. zł	%	mil. zł	%
1	2	3	4	5	6	7
grudzień 1948 r.	75.528	100	11.395	100	64.133	100
%	100		15,0			
styczeń 1949 r.	70.101	92	10.340	91	59.761	93
%	100		14,7			
luty 1949 r.	75.195	99	13.065	115	62.130	97
%	100		17,3			
marzec 1949 r.	81.864	108	14.847	130	67.017	104
%	100		17,6			

3. Wkłady terminowe i lokaty.

Wkłady terminowe i oszczędnościowe nie wykazują poważniejszej dynamiki. Wzrost tych wkładów w miesiącu sprawozdawczym wyraża się kwotą 77 mil. (2 punkty wskaźnikowe przy

(+516 mil.) oraz lokaty z akumulacji inwestorów (+350 mil.).

Ogółem środki wygospodarowane, a więc lokaty celowe, środki bezzwrotne i wkłady terminowe wzrosły w marcu o 18.277 mil., tj. o 11 punktów wskaźnikowych do stanu 211.379 mil.

Tabela 28

Wkłady terminowe i lokaty

Stan na ult. m-ca	Wkłady terminowe i oszczędnościowe		Lokaty celowe i środki bezzwrotne		Razem	
	mil. zł	%	mil. zł	%	mil. zł	%
Grudzień 1948 r.	3.076	100	171.879	100	174.955	100
Styczeń 1949 r.	3.277	106	178.860	104	182.137	104
Luty „ „	3.132	102	189.970	110	193.102	110
Marzec „ „	3.209	104	208.170	121	211.379	121

4. Środki uzyskane z NBP

Na odcinku kredytów refinansowych notujemy obniżenie się stanu zadłużenia z tego tytułu banków w NBP. Spadek kredytów refinansowych wynosił w marcu 729 mil., tj. obniżył się o 1 punkt wskaźnikowy przy podstawie ultimo 1948 r.

Tabela 29

Stan środków uzyskanych z NBP

Stan na ult. m-ca	Kred. refin. NBP		Stopień refinansowania akcji kred. w NBP
	mil. zł	%	
Grudzień 1948 r.	135.767	100	35.7
Styczeń 1949 r.	129.639	95	34.0
Luty „ „	138.302	102	34.8
Marzec „ „	137.573	101	31.8

Jeżeli chodzi o poszczególne rodzaje kredytów refinansowych, to spadek notujemy w zakresie kredytów udzielonych na finansowanie produkcji i wymiany (—939 mil. do stanu 83.787 mil.) Natomiast kredyty udzielone przez NBP bankom na cele nieobrotowe nieznacznie wzrosły (+210 mil. do 53.786 mil.).

W świetle przytoczonych powyżej cyfr stwierdzić należy korzystną tendencję, jaka przejawia się w marcu. Otóż notujemy poważny wzrost środków wygospodarowanych (+11% przy podstawie ultimo 1948 r.) oraz środków pieniężnych bezgotówkowych (pieniądz bezgotówkowy NBP wzrósł o 18%, a pieniądz bezgotówkowy banków wzrósł o 9%) przy spadku środków pieniężnych o charakterze emisyjnym (spadek kredytów refinansowych o 1%).

Ważniejsze pozycje bilansowe zagranicznych banków biletowych
(w milionach odnośnych jednostek monetarnych)

WYSZCZEGÓLNIENIE	1949 rok II	1949 rok I	1948 r. XII
U. S. A. (12 banków Fed. Rez.)			
Parytet menn. 1 $ = 0,8887 g czystego złota			
Certyfikaty złote	23.045	23.025	22.966
Walory państwowe	22.342	22.109	23.333
Dyskonto, pożyczki przem. i akcepty	251	456	223
Obieg banknotów	23.528	23.609	24.161
Wkłady banków członk.	19.617	19.540	20.479
Wkłady rządowe	1.423	1.514	1.123
Inne i zagraniczne wkłady	1.194	1.194	1.189
Bank Anglii			
Parytet 1 £ = 4,03 $.			
Banknoty — w obiegu	1.233	1.227	1.293
Banknoty — w dep. bankow.	67	73	32
Złote monety i sztaby	—	—	—
Długi rządowe i walory	1.299	1.299	1.324
Wkłady publiczne	9	9	12
Wkłady banków	306	299	314
Inne wkłady	93	90	92
Bank Francji			
Kurs 1 $ = 318,10 fr. fr.*)			
Złoto	52.817	52.817	52.817
Portfel walorów. pryw. i publ.	242.568	243.825	247.183
Pożyczki rządowe:			
a) za koszty okupacji	426.000	426.000	426.000
b) pożyczki tymczasowe	165.800	146.200	150.900
c) pożyczki stałe (3 poz.)	120.000	120.000	120.000
Obieg banknotów	1.024.814	972.604	987.621
Salda kred. r-ków bieżących	165.103	164.335	172.589
Bank Belgii			
Parytet 1 $ = 43,83 fr.			
Złoto	27.873	27.741	27.334
Dewizy	10.491	10.673	11.100
Prywatne pożyczki i r-ki	5.441	4.765	4.044
Pożyczki rządowe	34.991	34.997	35.000
Obieg banknotów	84.368	82.973	83.176
Prywatne r-ki bieżące	2.457	2.553	2.469
Bank Holenderski			
Parytet 1 $ = 2,65 guld.			
Złoto	444	443	443
Dewizy	335	403	452
Pożyczki i dyskonto	160	193	155
Długi rządowe i obligacje	3.300	3.300	3.300
Obieg bank. (now. i starych)	3.153	3.161	3.226
Wkłady rządowe	174	265	179

WYSZCZEGÓLNIENIE	1949 rok II	1949 rok I	1948 r. XII
Wkłady zablokowane	661	769	891
„ inne	95	94	212
Narodowy Bank Szwajcarski			
Kurs urzęd. 1 $ = 4,29 fr. szw.			
Złoto	5.848	5.834	5.821
Dewizy	276	233	236
Pożyczki i dyskonto	136	124	125
Banknoty w obiegu	4.291	4.307	4.594
Natychmiast płatne zobow.	1.602	1.521	1.243
Bank Szwecji			
Kurs urzęd. 1 $ = 3,60 k. sz.			
Złoto	177	177	178
Walory państw. i pożyczki Narod. Urzędu Długów	3.338	3.137	3.324
Weksle krajowe i pożyczki	210	235	216
Obieg banknotów	2.952	2.934	3.113
Wkłady państwowe	693	728	679
„ inne	336	228	459
Czechosłowacki Bank Narodowy			
Parytet 1 $ = 50 kor. czes.			
Złoto i dewizy	3.765	4.420	4.186
Dyskonto	22.560	23.156	25.260
Lombard walorów	2.772	2.895	3.269
Banknoty w obiegu	69.188	70.489	71.997
Rachunki żyrowe	452	562	2.039
Węgierski Bank Narodowy			
Urzędowy kurs 1 $ = 11,83 forintów (sprzedaż)			
Złoto	608	607	566
Dewizy	196	195	153
Dyskonto i walory	9	17	50
Dług rządowy	334	335	337
Obieg banknotów	2.756	2.735	2.817
Natychmiast płatne zobow.	4	7	29
Bank Finlandii			
Kurs clearin. 1 $ = 135 mkf.			
Złoto	269	268	268
Dewizy	1.685	2.003	2.027
Weksle krajowe	31.233	33.246	32.821
Walory krajowe	3.634	765	1.697
Banknoty w obiegu	27.353	25.782	27.369
Salda rachunków bieżących	680	2.019	1.463
Salda zagranicznych r-ków clearingowych	2.159	2.244	2.199

*) Wolnorynkowy kurs dolara w dniu 24 lutego 1949 r.

PRZEGLĄD RYNKÓW ZAGRANICZNYCH.

Dr S. Perczyński

SYTUACJA PIENIĘŻNO – WALUTOWA SZWAJCARII.

Życie gospodarcze Szwajcarii, ulegające wpływom zewnętrznym w silniejszym stopniu niż w latach ubiegłych, przejawiało w końcowych miesiącach 1948 r. tendencje koniunktury lekko spadkowej przy wzroście bezrobocia zarówno pracowników w pełni jak i częściowo zatrudnionych. Jednocześnie nastąpił wzrost kosztów utrzymania. Wzrost płac w tym czasie był stosunkowo mniejszy, co wpłynęło poważnie na pogorszenie stopy życiowej świata pracy. Ceny hurtowe zwyżkujące w czwartym kwartale 1948 r.. wykazały w pierwszych miesiącach 1949 r., podobnie jak w trzech pierwszych kwartałach roku ubiegłego, tendencję spadkową na skutek trudności zbytu w kraju i za granicą. Restrykcje importowe stosowane przez zagranicę w związku z trudnościami dewizowymi, z drugiej zaś strony trudności zbytu na rynku krajowym dotknęły przede wszystkim przemysł włókienniczy. W przeciwieństwie do branży tekstylnej, przemysł maszynowy, stanowiący jeden z głównych przemysłów eksportowych Szwajcarii, wykazywał nadal pomyślną koniunkturę i zdołał nawet zwiększyć swój wywóz za granicę, maszyn, aparatów i instrumentów.

Pomimo różnych trudności dewizowo-restrykcyjnych zagranicy, eksport szwajcarski osiągnął w ostatnim kwartale ub. r. najwyższe obroty, częściowo pod wpływem sezonowym. Poważny wzrost obrotów w tym czasie w porównaniu do III kwartału nastąpił również po stronie importu. Rekordową sumę roczną osiągnął jednak import szwajcarski głównie na skutek progresywnego jego wzrostu w ciągu pierwszego półrocza 1948 r. Saldo wymiany towarowej Szwajcarii z zagranicą wykazało silny spadek deficytu, szczególnie w drugim półroczu. Ujemne saldo bilansu handlowego malało z kwartału na kwartał i wyniosło za ostatnie trzy miesiące 1948 r. łączną sumę 119 mil. fr. szw. w porównaniu do 630 mil. fr. szw. za pierwszy kwartał. Roczny deficyt bilansu handlowego przy imporcie wartości 5 mlrd. i eksporcie — 3,436 mil. fr. szw. osiągnął również poziom rekordowy w wysokości 1.564 mil. fr. szw., z czego na pierwsze półrocze przypadało 1.218 mil. fr. szw., zaś na drugie, tylko 346 mil. fr. szw. Styczeń 1949 r. przyniósł znów wzrost deficytu bilansu handlowego. Nastąpił poważny spadek zarówno importu jak i eksportu, a saldo ujemne osiągnęło 111 mil. fr. szw., w porównaniu do przeciętnego salda biernego w ostatnim kwartale 1948 r. w wysokości ca 40 mil. fr. szw. miesięcznie. Wprawdzie głównym nabywcą i dostawcą pozostawały nadal U.S.A., jednak zmniejszyły one poważnie swój import ze Szwajcarii. Zmniejszenie przywozu ze Szwajcarii wykazały również inne kraje amerykańskie, szczególnie zaś Argentyna w drugim półroczu 1948 r. Spadły też zakupy Szwecji. Obrót towarowy Szwajcarii wzrósł natomiast bardzo poważnie z Niemcami. W imporcie szwajcarskim nastąpiło w 1948 r. w porównaniu do 1947 r. pewne przesunięcie kierunku na niekorzyść interesów zamorskich.

Zmiana, jaka nastąpiła latem 1948 r. w obrocie towarowym Szwajcarii z zagranicą, przyniosła nowy dopływ złota i dewiz, zwłaszcza wzrost dochodów dolarowych z eksportu towarów do różnych krajów. Dzięki temu wykazany za 1948 r. deficyt ca 1,5 mlrd. fr. szw. nie wzbudzał niepokoju z punktu widzenia bilansu płatniczego. Ujemny, bieżący bilans handlowy Szwajcarii posiadał dostateczne pokrycie w niewidzialnych pozycjach bilansu płatniczego oraz posiadał dostateczne pokrycie w istniejących rezerwach monetarnych Narodowego Banku Szwajcarskiego.

Ważniejsze pozycje bilansu Narodowego Banku Szwajcarskiego
w mil. fr. szw.

Data	Złoto	Dewizy	Portfel wekslowy	Pożyczki zastawowe	Papiery wartościowe	Obieg banknotów	Pozostałe natychmiast płatne zobowiązania
31. XII. 1947 r. . .	5.256	102	135	247	48	4.383	1.172
31. III. 1948 r. . .	5.625	67	139	91	47	4.185	1.148
30. VI. „ . .	5.659	117	179	69	48	4.221	1.246
30. IX. „ . .	5.774	174	89	53	48	4.322	1.326
31. XII „ . .	5.821	237	125	79	47	4.594	1.243
31. I. 1949 r. . .	5.834	233	124	35	47	4.307	1.521
15. II. „ . .	5.839	259	131	31	48	4,160	1.701
15. III. „ . .	5.853	298	122	29	48	4.179	1.734

Zapas złota i dewiz osiągnął na koniec 1948 r. poziom rekordowy w dotychczasowej działalności Narodowego Banku Szwajcarskiego, który prócz normalnego przypływu z zagranicy przyjął ponadto od rządu szwajcarskiego złoto zgromadzone w poprzednich latach w związku z ówczesną polityką sterylizacyjną. W ciągu całego roku 1948 rezerwy złota i dewiz Narodowego Banku Szwajcarskiego wzrosły o 700 mil. fr. szw. Przypływ złota i dewiz w drugim półroczu, szczególnie w ostatnich miesiącach, nastąpił dzięki zmniejszeniu importu przy pewnej zmianie kierunków eksportu szwajcarskiego. Na zwiększony dopływ złota i dolarów wpłynęło przede wszystkim regulowanie przez poszczególne kraje (w ramach umów o obrocie płatniczym) szwajcarskich nadwyżek rozrachunkowych drogą przekazywania złota i dolarów. Tak np. w dopływie złota 67 mil. fr. szw. w listopadzie i grudniu 1948 r. główną część stanowiło złoto przekazane przez zagraniczne banki biletowe w ramach układów płatniczych. Przejęte pewne sumy dolarów pochodziły również z usług tranzytowych. Trwający wzrost rezerw monetarnych w pierwszych miesiącach 1949 r. wynikał również z przejęcia złota i doarów w ramach układów płatniczych, przyczym doszły również wpływy z obrotu kapitałów. Ogółem zapasy złota i dewiz Narodowego Banku Szwajcarskiego osiągnęły w połowie marca 1949 r. najwyższą dotychczas cyfrę — 6.151 mil. fr. szw. przy wzroście od początku roku o 93 mil. fr. szw.

Na uwagę zasługuje dokonywana okecnie rewizja prawa menniczego z 1931 r. Jak wiadomo, w 1936 r. wprowadzono na miejsce stałego, t. zw. ramowy parytet monetarny zezwalający na dewaluację franka szwajcarskiego w granicach 25,94%—34,556%. Następnie na podstawie układu zawartego z USA, W. Brytanią i Francją również w 1936 r., Narodowy Bank Szwajcarski postanowił utrzymywać 30% odchylenie od przeciętnej stopy dewaluacji w granicach 1,03% powyżej i 1,08 poniżej tej stopy. Określony w ten sposób stosunek parytetowy utrzymywany był do obecnej chwili. Obecnie propozycja rządowa idzie w kierunku nadania podstaw konstytucyjnych, drogą ustawy parlamentarnej mającej zatwierdzić utrzymanie dotychczasowego parytetu podewaluacyjnego. Ustawa ma usankcjonować, by cena złota w transakcjach zakupu-sprzedaży, dokonywanych z zagranicznymi bankami biletowymi, nie odchylała się od parytetu poniżej 1% i powyżej $1^1/_2$%. Tak więc zamiast zmiennego, zostanie ustawowo zafiksowany stosunek między jednostką pieniężną a kruszcową. Według nowego prawa menniczego zawartość czystego złota w jednym franku szwajcarskim wynosić będzie 0,20322 grama, czyli 1 kg czystego złota odpowiadał będzie $4920\frac{40}{63}$ fr. szw. Nie będzie to jednak waluta złota o obiegu monet złotych. Wprawdzie frank szwajcarski ma być nadal przywiązany do złota i ma mieć zafiksowany parytet. Złoto pozostawać będzie w Narodowym Banku Szwajcarskim i służyć będzie zasadniczo do regulowania zobowiązań płatniczych Szwajcarii z zagranicą. Ma ono również stanowić pokrycie banknotów, bowiem dawna stopa pokrycia obiegu banknotów w wysokości 40% ma pozostać nadal w mocy. Narodowy Bank Szwajcarski w dalszym ciągu, jak od 1936 r., zwolniony będzie od wymiany banknotów na złote monety, których bicie w mennicy na rachunek prywatny wymagać będzie każdorazowo zgody rządu. Na odcinku handlu złotem należy nadmienić, że ustawa z 29.XII.1948 r. wprowadziła obowiązek zezwoleń nie tylko na przywóz i wywóz, lecz także na tranzyt złota przez Szwajcarię. Reglamentacja handlu dolarami pozostała w mocy bez zmian, bowiem Narodowy Bank Szwajcarski kupuje po kursie oficjalnym nadal tylko t. zw. dolary handlowe, t. zn. pochodzące z transakcji eksportowych. Dolary finansowe, t. j. pochodzące z innych źródeł niż z eksportu szwajcarskiego, są zbywane po kursie wolnorynkowym na rynku dewizowym poza Narodowym Bankiem Szwajcarskim.

Transakcje na rynku dewizowym w 1948 r. ograniczyły się prawie wyłącznie do dolarów, osiągając w ciągu roku poważne cyfry obrotów. Transakcje dolarami handlowymi dokonywane były po kursie oficjalnym 4,28—$4,31^1/_2$ fr. szw. za 1 dolara am. Ożywiony ruch obrotowy notowano na odcinku dolara finansowego, zwłaszcza w pierwszych miesiącach 1948 r., kiedy kurs jego, w związku z pewnym elastycznym stanowiskiem Narodowego Banku Szwajcarskiego wobec transferu kapitałów, osiągnął najwyższe notowanie — 4,23 fr. szw. Po przejściowym osłabieniu i spadku do najniższego poziomu 3,84, kurs dolara finansowego wzrósł z powrotem i osiągnął na koniec 1948 r. poziom 4 fr. szw. Te wahania kursowe nie wywierały szkodliwego wpływu na gospodarkę szwajcarską. Dostarczały one tylko materiału do krytyki polityki walutowej Narodowego Banku Szwajcarskiego, szczególnie

w odniesieniu do różnego traktowania dolarów — handlowych i finansowych.

Rozwój rezerw monetarnych nie pozostawał bez wpływu na wysokość obiegu pieniężnego, powodując wzrost zarówno banknotów jak i rachunków żyrowych. Obieg banknotów osiągnął na koniec 1948 r. najwyższy dotychczas stan— 4.594 mil. fr. szw. Po silniejszym rozszerzeniu obiegu banknotów w grudniu 1948 r., w porównaniu do grudnia 1947 r., nastąpił jednocześnie relatywnie silniejszy spadek w styczniu i lutym 1949 r. Ostatecznie obieg banknotów obniżył się w połowie lutego 1949 r. do 4160 mil. fr. szw., wykazując jednak w ciągu następnego miesiąca lekką tendencję wzrostu. Jak już wspomniano, na wzrost obiegu banknotów w 1948 r. dominujący wpływ miały zakupy złota i dewiz. Wzrost obiegu banknotów i wkładów żyrowych w drugiej połowie 1948 r. nie zawsze okazywał się zjawiskiem pożądanym, bowiem nowe zastrzyki środków pieniężnych często nie mogły być dostosowane w odpowiednim czasie do potrzeb rynku pieniężnego. Narodowy Bank Szwajcarski musiał często troszczyć się o hamowanie rozwoju tendencji inflacyjnych. Opanowanie nadmiernej płynności na przełomie 1948/49 r. nie wymagało jednak większego wysiłku.

W pierwszym półroczu 1948 r. notowano na rynku pieniężnym i kapitałowym wyraźną ciasnotę; z drugiej strony zaopatrzenie towarowe kraju było na ogół bardzo zadowalające. Dzięki wytworzonej ciasnocie, Narodowy Bank Szwajcarski uzyskał na początku 1948 r. ścisły kontakt z tym rynkiem. Trwająca wówczas jeszcze ożywiona działalność gospodarcza kraju wymagała zwiększenia środków pieniężnych. Zapotrzebowanie życia gospodarczego na kredyt Narodowego Banku Szwajcarskiego, powstałe na przełomie 1947/48 r., trwało dłuższy czas. Działalność kredytowa Narodowego Banku Szwajcarskiego stała istotnie w okresie ciasnoty pieniężnej w pierwszym półroczu 1948 r. pod znakiem wzrostu zarówno portfelu wekslowego jak i pożyczek lombardowych. W okresie letnim 1948 r. nastąpiło zdecydowane odprężenie na rynku pieniężnym. Zapotrzebowanie gospodarki szwajcarskiej na kredyt Narodowego Banku Szwajcarskiego zostało w drugim półroczu 1948 r., szczególnie zaś w końcu tego roku silnie zredukowane. Oprócz zmniejszania kredytów dla gospodarki szwajcarskiej, Narodowy Bank Szwajcarski udzielał znacznie mniejszej pomocy kredytowej dla rządu federalnego. Wyjątek stanowiło tu wezwanie Narodowego Banku Szwajcarskiego przez rząd, do ułatwień w finansowaniu przymusowych zapasów towarowych tworzonych w związku z niepewną sytuacją międzynarodową. Ostatecznie ogólna suma kredytów wekslowych i lombardowych w wysokości 204 mil. fr. szw. na koniec 1948 r., spadła wobec stanu na koniec grudnia 1947 r. prawie o połowę. W ciągu pierwszego kwartału 1949 r. pożyczki lombardowe spadały w dalszym ciągu, osiągając na 15 marca najniższą dotąd kwotę — 29 mil. fr. szw. W tym samym czasie dyskonto weksli, po przejściowym wzroście w połowie lutego, wykazało 122 mil. w porównaniu do najniższego poziomu — 66 mil. na koniec października 1948 r. i najwyższego — 264 mil. fr. szw. na koniec kwietnia 1948 r. Utrzymanie się dość wysokiego portfelu wekslowego wynikało głównie z finansowania wspomnianych przymusowych zapasów towarowych.

W polityce kredytowej Narodowego Banku Szwajcarskiego i banków handlowych w 1948 r. istniała na ogół duża zgodność zdań i ocen odnośnie zachodzących procesów gospodarczych w kraju. Banki handlowe odnosiły się dość nieufnie do niezdrowych przejawów boom'u gospodarczego i ze względu na własny interes starały się ograniczać udzielanie kredytów, kierując je tylko tam, gdzie wydawało się to bezpieczne i konieczne ze względów gospodarczych. Wiele banków ograniczyło w poważnej mierze swoje interesy giełdowe i komisowe. Pod wpływem znacznego usztywnienia rynku pieniężnego w pierwszym półroczu 1948 r. w polityce kredytowej i procentowej banków prywatnych doszło do wprowadzenia mniej lub więcej ostrych procesów dostosowawczych w stosunku do wytworzonej sytuacji. Ogólne wysiłki Narodowego Banku Szwajcarskiego w kierunku wpływania na przebieg koniunktury, drogą polityki kredytowej, zostały przez wszystkie banki przyjęte z pełnym zrozumieniem. Temu stanowisku banków prywatnych, odnośnie wysiłków Narodowego Banku Szwajcarskiego, należy zawdzięczać, że dotychczas nie doszło do nadmiernego rozszerzenia wolumenu kredytowego. Ogólna suma kredytów, udzielanych przez banki kantonalne w ciągu roku 1948, wzrosła tylko o 233 mil. fr. szw., do 9022 mil. fr. szw., czyli zaledwie o 2,6%. Stan kredytów, udzielanych przez t. zw. »wielkie banki«, wzrósł w pierwszym półroczu 1948 r. z 5141 mil. fr. szw. do 5543 mil., spadając w następnym półroczu do poziomu 5471 mil. fr. szw. Należy nadmienić,

że udział banków prywatnych w finansowaniu inwestycji przemysłowych był, podobnie jak w ubiegłych kilku latach, niezbyt duży, bowiem dokonywane one były drogą samofinansowania się przedsiębiorstw z osiągniętych nadwyżek rocznych. Większy nieco udział banków zanotowano od czasu wojny jedynie na odcinku finansowania ruchu budowlanego.

Zaspokajanie silnego jeszcze popytu życia gospodarczego na kredyt w pierwszym półroczu 1948 r. było dla banków o tyle trudne, że odczuwały one w tym okresie skutki małej płynności rynku pieniężnego i musiały walczyć o utrzymanie stanu wkładów klientowskich. Wkłady czekowe i oszczędnościowe w bankach kantonalnych wzrosły w ciągu pierwszego półrocza 1948 r. tylko o 41 mil. fr. szw., a następnie do końca listopada o dalsze 74 mil. fr. szw. do ogólnej sumy 5274 mil. fr. szw. Roczny przyrost wkładów w wielkich bankach stanowił 117 mil. fr. szw. przy ogólnym stanie tych wkładów na koniec grudnia 1948 r., w wysokości 4609 mil. fr. szw. Należy nadmienić, iż banki handlowe starały się pozyskać pieniądz publiczności drogą pewnej podwyżki oprocentowania. Punkt kulminacyjny nastąpił w marcu 1948 r., kiedy na rynku kapitałowym doszło, przy spadku kursów, do podniesienia rentowności pierwszorzędnych obligacyj państwowych, z 3,35% z końcem 1947 r., do 3,55%. Wzrost ten zmuszał banki do podniesienia stopy procentowej od interesów biernych. Banki kantonalne podwyższyły oprocentowanie wkładów oszczędnościowych z 2,31% do 2,33%. Stopa procentowa od obligacji kasowych banków kantonalnych wzrosła stopniowo z 2,94% w grudniu 1947 r. do 2,96% w marcu i 3,13% w czerwcu 1948 r. W t. zw. wielkich bankach doszło tu do wzrostu oprocentowania z 2.85% w grudniu 1947 r. do 3,12% w kwietniu 1948 r. Jednocześnie nastąpił ruch wyrównawczy na odcinku kredytodawczym. Stopa procentowa od pożyczek lombardowych utrzymywana była przez banki wprawdzie bez zmian, jednak w operacjach wekslowych nastąpiło pod wpływem polityki kredytowej banku centralnego podwyższenie prywatnej stopy dyskontowej z 1,37% w grudniu 1947 r. do 1,50% w styczniu 1948 r. Od lipca 1948 r. włącznie, stopa ta ustalona została w granicach 1,50%—1,75%. Przedsięwzięte powyższe posunięcia w polityce procentowej banków handlowych, doprowadziły po pewnym czasie do procesów wyrównawczych przy interesach czynnych i biernych, z wyjątkiem pożyczek hipotecznych. Mimo podwyższonego oprocentowania z 3,55% do 3,68% nie doszło w tym ostatnim wypadku do pokonania zastoju i dopływu nowych długoterminowych środków pieniężnych. Należy nadmienić, że w drugim półroczu, zwłaszcza w ostatnich miesiącach 1948 r., doszło do ustabilizowania stopy procentowej na wszystkich odcinkach interesów bankowych, a na rynku obligacyj nastąpił nawet spadek rentowności do 3,32%. Obfity dopływ środków w styczniu 1949 r. skłaniał banki do ostrożnego ustosunkowania się do emisji obligacji kasowych, których oprocentowanie spadło w bankach kantonalnych do 3,13%, a w wielkich bankach nawet do 3,06%. Spadek ten był dowodem wzrostu płynności na rynku średnioterminowym. Umożliwiło to uplasowanie na 200 mil. fr. szw. bonów skarbowych przy stopie $1^1/_2$% dla jednorocznych i 2% dla dwuletnich. Wzrost płynności notowano również na rynku kapitałowym. Popyt na papiery długoterminowe był w pierwszym kwartale 1949 r. bardzo ożywiony, co przy stosunkowo ograniczonej podaży musiało prowadzić do wzrostu ich kursu, a więc spadku rentowności. Przeciętna rentowność obligacji państwowych spadła w ciągu stycznia 1949 r. z 3,32% do 3,20%, a w ostatnim tygodniu marca 1949 r. z 3,02% do 2,96%.

Wzrastająca płynność na rynku pieniężnym w pierwszym kwartale 1949 r., odzwierciedlająca się m. i. we wzroście zobowiązań żyrowych Narodowego Banku Szwajcarskiego z 1243 mil. do 1734 mil. fr. szw., umożliwiła obniżenie stopy procentowej dla pieniądza dziennego z $1^1/_2$% do $1^1/_4$%. Stopa dyskontowa banków handlowych pozostawała jednak bez zmian w dawnych granicach $1^1/_2$%—$1^3/_4$%. Stopy procentowe Narodowego Banku Szwajcarskiego pozostawały również bez zmian, oficjalna stopa dyskontowa wynosiła (od 1938 r.) 1,50%, a stopa lombardowa 2,50%. Mimo licznych głosów domagających się zastosowania polityki taniego pieniądza, Narodowy Bank Szwajcarski był zdania, że umiarkowana stopa procentowa i powolny jej rozwój służy najlepiej życiu gospodarczemu Szwajcarii w obecnym stadium koniunktury. Polityka taniego pieniądza odpowiada bowiem okresowi depresji gospodarczej, kiedy brak jest inicjatywy przedsiębiorców, a nie okresowi wysokiej koniunktury, jaką jeszcze Szwajcaria wykazuje.

Dobra ogólnie koniunktura znalazła swój wyraz w żywej aktywności emisyjnej. Działalność emisyjna na rynku kapitałowym w 1948 r. wy-

raziła się w ogólnej wartości nominalnej wyemitowanych obligacji szwajcarskich 769 mil. fr. szw., przewyższając odnośną wartość z roku poprzedniego o 153 mil. fr. szw. Po odjęciu pożyczek konwersyjnych, nowe emisje na rynku obligacji stanowiły 472 mil. w porównaniu do 276 mil. fr. szw. w 1947 r. Z pożyczek zagranicznych emitowana była jedna — 4%-wa Towarzystwa Narodowego Kolei Żelaznych Belgii na sumę nominalną 50 mil. fr. szw. Zaoferowana do subskrypcji publicznej przy kursie 99% pożyczka ta uzyskała pełny sukces. Do powyższych dwóch sum 472 mil. i 50 mil. fr. szw. należy dodać dalsze 88 mil. fr. szw. z tytułu wyemitowanych akcyj. Z drugiej strony spłata pożyczek obligacyjnych w 1948 r. wynosiła 565 mil., a kapitałów akcyjnych — 34 mil. fr. szw. W ostatecznym efekcie nastąpiło wyczerpanie środków na rynku kapitałowym w wysokości 11 mil. fr. szw. w porównaniu do ich ostatecznego dopływu w 1947 r. w sumie 297 mil. fr. szw. Należy nadmienić, że popyt na obligacje wykazywał w ciągu 1948 roku różny stopień natężenia. Główną rolę odgrywały obligacje $3^1/_2$%-we. Dziesięcioletnia pożyczka rządowa 300 mil. fr. szw., wyemitowana jesienią 1948 r., po kursie 99,40%, przy stopie $3^1/_4$%, nie została całkowicie subskrybowana, jakkolwiek w tym czasie nastąpiło na rynku kapitałowym pewne odprężenie sytuacji. Od początku grudnia 1948 r. rynek obligacji wykazywał już, w związku z polepszoną płynnością wielu banków, poważny i trwały popyt. Wzrost kursów spowodował obniżenie rentowności pożyczek państwowych do najniższego poziomu od jesieni 1947 r. Na dzień 25 lutego 1949 r. stanowiła ona 3,10%, a w tydzień później — 3,05% wobec jeszcze 3,32% na koniec 1948 r.

Na giełdzie akcyjnej nie notowano większych wahań kursowych. Od października 1948 r. do lutego 1949 r., ogólny wskaźnik wzrósł tylko o 3 punkty, do poziomu 228, przy czym wskaźnik akcyj przemysłowych spadł w tym czasie o 5 punktów, do 343. Tendencję ogólnie słabą wykazywały przede wszystkim akcje przemysłu chemicznego. W przeciwieństwie do tego, akcje przemysłu maszynowego i metalowego przejawiały dużą zdolność oporu wobec tendencji zniżkowych. Akcje bankowe przejawiały dość poważne tendencje zwyżkowe. Liczbowo emisja akcyj w 1948 r. była znacznie liczniejsza niż w roku poprzednim, jednak łączna ich wartość nominalna była o 4 mil. fr. szw. mniejsza i wynosiła 88 mil. fr. szw.

Tak więc rozwój szwajcarskiego rynku pieniężnego i kapitałowego przebiegał w 1948 r. i w pierwszym kwartale 1949 r. bez większych zmian przełomowych. Rezerwy walutowe Narodowego Banku Szwajcarskiego wykazały dalszy wzrost. Wzrastająca płynność na rynku pieniężnym od połowy 1948 r. umożliwiła pełne i bezturbacyjne zaspokojenie zapotrzebowania sezonowego na pieniądz w miesiącu ultimowym, czego wyrazem była nieznaczna tylko w tym czasie pomoc kredytowa Narodowego Banku Szwajcarskiego. Zwiększony silnie na ultimo 1948 r. obieg banknotów zmniejszył się następnie w styczniu i lutym w jeszcze silniejszym stopniu i osiągnął poziom notowany przed rokiem. Zwiększona płynność na rynku pieniężnym doprowadziła do znacznego odprężenia również na rynku średnio — i długoterminowym. Do poważnego odprężenia doszło też na odcinku kształtowania się stopy procentowej od pieniądza dziennego oraz rentowności pożyczek średnio — i długoterminowych.

DZIAŁ ARTYKUŁOWY

Bronisław Blass.

Z ZAGADNIEŃ SYSTEMU FINANSOWEGO PRZEDSIĘBIORSTW RADZIECKICH *)

System finansowy państwa radzieckiego oddał wielkie usługi przy budowie społeczeństwa socjalistycznego i organizowaniu socjalistycznego systemu gospodarczego. Umożliwił on realizację olbrzymiego programu industrializacji państwa w ramach pięciolatek stalinowskich. W okresie wojennym radziecki system finansowy potrafił zwycięsko pokonać trudności związane z zaspokojeniem ogromnych wydatków, jakie za sobą pociągała konieczność prowadzenia wojny przeciw hitlerowskiemu najeźdźcy. Po zakończeniu wojny radziecki system finansowy skutecznie rozwiązuje zadania gospodarcze w zakresie odbudowy zniszczeń i dalszej rozbudowy życia

*) (Referat wygłoszony na kursie pracowników Banku Gospodarstwa Krajowego).

gospodarczego, stając się środkiem realizacji przejścia od zakończonego etapu budowy socjalizmu do ugruntowania ustroju komunistycznego. Doniosłym faktem w rozwoju radzieckich finansów jest przeprowadzenie reformy walutowej oraz zniesienie kartkowego zaopatrzenia ludności w artykuły żywnościowe i przemysłowe (grudzień 1947 r.). Reforma ta połączona z poważną obniżką cen artykułów spożywczych i konsumpcyjnych artykułów przemysłowych przyniosła wzrost realnej płacy zarobkowej o 51%. Umożliwiła ona również dalszą obniżkę cen (kwiecień 1948 r.) stanowiąc tym samym etap przyspieszonego wzrostu dobrobytu ludności.

System finansowy radziecki jest ściśle i integralnie związany ze strukturą socjalistycznej ekonomiki. Ekonomika radziecka jest planowa, życie gospodarcze tego kraju poddane świadomemu kierownictwu rozwija się w kierunku umocnienia społeczeństwa socjalistycznego oraz budowy komunizmu. Taki sam charakter ma radziecki system finansowy, którego rola w systemie ekonomicznym nie jest jednak bierna. System finansowy jest nie tylko częścią składową systemu ekonomicznego, nie tylko z systemu tego wynika, ale system finansowy, dając pieniężne uogólnienie procesów gospodarczych, zakreśla ramy finansowe działalności gospodarczej, działalność tę kontroluje oraz dostarcza dodatkowych bodźców dla rozwoju gospodarczego.

Zasięgiem swym radziecki system finansowy obejmuje: 1) system budżetowy, 2) system bankowo-kredytowy, 3) system kas oszczędności, 4) system ubezpieczeń społecznych, 5) system ubezpieczeń rzeczowych i osobowych, 6) system przedsiębiorstw państwowych oraz 7) system przedsiębiorstw i gospodarstw spółdzielczych.

Przedmiotem wykładu są zagadnienia systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych oraz jego powiązanie z systemem budżetowym i bankowo-kredytowym.

Podstawą, na jakiej opiera się system finansowy przedsiębiorstw radzieckich jest zasada rozrachunku gospodarczego (chozrasczot). Rozrachunek gospodarczy, jako forma organizacji finansowej przedsiębiorstwa, jest specyficzny dla gospodarki socjalistycznej i nierozdzielnie związany z planowym charakterem ekonomiki radzieckiej. Dla zrozumienia istoty tego systemu konieczne jest omówienie struktury majątkowej przedsiębiorstwa oraz jego powiązań z państwowym systemem finansowym a mianowicie, z budżetem państwa oraz systemem bankowo-kredytowym.

Bazą majątkową przedsiębiorstwa radzieckiego jest jego fundusz statutowy stanowiący wydzieloną część majątku państwowego, oddaną przedsiębiorstwu na własność dla wykonania określonych planem zadań gospodarczych. Przedsiębiorstwo jako całość, a nie poszczególne części składowe jego majątku, stanowi własność państwa (odmiennie niż w Polsce, gdzie, na podstawie dekretu z dnia 3. 1. 1947 r., majątek nieruchomy stanowiąc własność Skarbu Państwa, oddany jest przedsiębiorstwu tylko w zarząd i użytkowanie). Odpowiedzialność przedsiębiorstwa za długi ogranicza się tylko do części funduszu statutowego, a mianowicie do majątku obrotowego przedsiębiorstwa, ponieważ jego majątek trwały stanowi »res extra commercium« i jako wyjęty z obrotu, nie może służyć na zaspokojenie wierzycieli. Rozmiary funduszu statutowego przedsiębiorstw radzieckich wynikają z ich zadań gospodarczych określonych planem. Ponieważ zadania te są zmienne — bo planowa gospodarka socjalistyczna jest gospodarką rozwijającą się, o stale wzrastającym zasięgu — zmienna jest również wysokość funduszu statutowego przedsiębiorstw. W związku z tym proces wydzielania z ogółu majątku państwowego środków materialnych, a tym samym środków finansowych dla poszczególnych jednostek gospodarczych jest procesem ciągłym związanym z dynamiką zadań gospodarczych przedsiębiorstw.

Fundusz statutowy przedsiębiorstwa radzieckiego składa się z dwóch części, z których jedna stanowi równowartość jego majątku trwałego, druga równowartość majątku obrotowego. Zakres wyposażenia przedsiębiorstwa w środki trwałe, tym samym zaś wysokość tej części funduszu statutowego, która jest odpowiednikiem rozmiarów majątku trwałego, określa plan inwestycyjny. Dotyczy to zarówno pierwszego wyposażenia przedsiębiorstwa jak i dalszej jego rozbudowy. Przyrost majątku trwałego, oparty o plan inwestycyjny, powoduje zwiększenie funduszu statutowego, ponieważ środki inwestycyjne wydawane są przedsiębiorstwom państwowym bezzwrotnie, w formie dotacji. Źródłami sfinansowania planu inwestycyjnego w ZSRR są: 1) nadwyżka funduszu amortyzacyjnego, ponad część przenoszoną na kapitalne remonty, 2) zysk przedsiębiorstw, po potrące-

niu wpłat budżetowych i części przeznaczonej na akumulację środków obrotowych, 3) mobilizacja wewnętrznych rezerw budownictwa, 4) część funduszu dyrektorskiego, 5) dotacja z budżetu państwowego.

Środki te podlegają przeważnie akumulacji w bankach inwestycyjnych, które wydają je w formie dotacji (finansowanie robót kapitalnych), zatem w formie umożliwiającej bezpośrednie odniesienie przyrostu majątku trwałego na powiększenie funduszu statutowego.

Charakterystyczna jest technika księgowania zaszłości wynikających z działalności inwestycyjnej. W ciągu roku operacyjnego nakłady inwestycyjne aktywuje się jako »inwestycje w toku« wzgl. »inwestycje zakończone«. Równocześnie uznaje się konto »finansowanie inwestycji« sumami otrzymanymi z banku inwestycyjnego. Te księgowania mają w zasadzie miejsce w wyodrębnionej księgowości działalności inwestycyjnej. Jeżeli zakończona inwestycja zostaje przekazana do eksploatacji, aktywuje się wartość nabytego lub wytworzonego dobra trwałego, przy równoczesnym zwiększeniu konta funduszu statutowego. Mamy zatem równoległy przyrost aktywu »majątek trwały« i pasywu »fundusz statutowy« w bilansie działalności eksploatacyjnej przedsiębiorstwa. Zaszłości zaksięgowane na kontach »inwestycje zakończone« i »finansowanie inwestycyj« wyksięgowuje się dopiero z końcem roku. W ten sposób przyrost majątku trwałego jest wyraźnie, i już w momencie przekazania obiektu do eksploatacji, elementem powiększenia funduszu statutowego.

Dalszymi przyczynami zmian w wysokości części funduszu statutowego, pokrywającej majątek trwały, są: bezpłatne przekazanie lub otrzymanie obiektu podlegającego zarachowaniu do majątku trwałego oraz amortyzacja majątku trwałego. Przedmioty majątku trwałego, a więc budynki, maszyny, urządzenia techniczne, środki transportowe, sprzęt i inwentarz (wartości powyżej 200 rubli i użyteczności powyżej 1 roku) są jak wspomniano w Związku Radzieckim wyjęte z obrotu, chyba, że chodzi o nabycie ich od wytwarzających je przedsiębiorstw lub rozprowadzających je central handlowych. Przeniesienie obiektu majątku trwałego pomiędzy przedsiębiorstwami następuje w związku z tym, pod tytułem darmym, na podstawie zarządzenia nadrzędnej organizacji. Obrót taki nie ma zatem charakteru obrotu handlowego, lecz jest wynikiem planowego rozmieszczenia środków produkcji dla ich lepszego wykorzystania. Z tego tytułu powstaje w przedsiębiorstwie przekazującym — zmniejszenie, w przedsiębiorstwie zaś otrzymującym—zwiększenie wartości majątku trwałego. Równocześnie następuje odpowiednio zmniejszenie lub zwiększenie funduszu statutowego. Przy spisaniu z bilansu, względnie przejęciu na bilans obiektu majątku trwałego następuje równocześnie spisanie, względnie przejęcie funduszu amortyzacyjnego przypadającego na ten obiekt. Dzieje się tak dlatego, że gdyby przejęcie danego obiektu przez jedną fabrykę od drugiej następowało według wartości netto, a więc po potrąceniu amortyzacji, mielibyśmy w całości gospodarstwa narodowego zmniejszenie wartości majątku trwałego brutto, bo jedno przedsiębiorstwo spisałoby z bilansu obiekt według wartości początkowej, a drugie przejęło do bilansu obiekt według wartości zmniejszonej o kwotę amortyzacji. Ponieważ w skali ogólnej gospodarki narodowej nie zaszła, przez fakt przeniesienia obiektu z jednego przedsiębiorstwa do drugiego, zmiana wartości majątku trwałego brutto — przejęcie obiektu następuje według jego wartości początkowej, to jest takiej, z jaką figurował on w bilansie przedsiębiorstwa oddającego. Korekturą tej wartości jest przejęcie do bilansu, przez przedsiębiorstwo otrzymujące, również wartości amortyzacji.

Wyrazem zużycia majątku trwałego w procesie produkcji jest amortyzacja. Rata amortyzacyjna jest częścią składową kosztów produkcji, przedsiębiorstwo otrzymuje ją w cenie uzyskiwanej za sprzedaną produkcję. Część funduszu amortyzacyjnego przeznaczona jest na sfinansowanie planu kapitalnych remontów, pozostała część na sfinansowanie działalności inwestycyjnej. Amortyzowanie majątku trwałego wynika zatem z faktu jego zużywania się powodującego zmniejszanie się wartości majątku trwałego, kompensowanej przez zwiększenie środków płatniczych (utarg za sprzedaną produkcję). Zmniejszenie wartości majątku trwałego (drogą zużycia) powoduje zmniejszenie wartości funduszu statutowego w części pokrywającej majątek trwały.

Jeżeli np. majątek trwały wyraża się sumą 1.000 a fundusz statutowy sumą 1.600 (z czego 1.000 pokrywa majątek trwały) to w wyniku zużycia rocznego wynoszącego np. 10% mielibyśmy z końcem roku wartość majątku trwałego 900 i funduszu statutowego 1.500. Z przyczyn statystycznych utrzymuje się w bilansach

Prawo akumulacji kapitału jako prawo względnego przeludnienia. 5) Akumulacja kapitału i zubożenie proletariatu. 6) Tendencja dziejowa akumulacji kapitalistycznej.

7. **Kozłow G. A.** — Początki kapitalizmu. Produkcja towarowa. Pieniądz. (Tłumaczył z rosyjskiego Roman Korab-Żebryk). Warszawa 1948 r. Spółdzielnia Wydawnicza »Książka«, str. 163, 2 nlb.

Treść: 1. Początki kapitalizmu — Rozwój produkcji towarowej i narodziny kapitału przemysłowego — Rozwój sił wytwórczych w warunkach feudalizmu — Rozwój produkcji towarowej — Rozwarstwienie producentów towarów — Podporządkowanie rzemiosła kapitałowi handlowemu — Prosta kooperacja kapitalistyczna i jej zalety ekonomiczne. 2. Okres manufaktury — Wielkie odkrycia geograficzne — Powstanie rynku światowego — Tak zwana akumulacja pierwotna — Okres manufaktury — Historyczna rola manufaktury, początki kapitalistycznego sposobu wytwarzania w Rosji. 3. Produkcja towarowa — Kapitalizm jako system produkcji towarowej — Towar i jego właściwości — Wartość użytkowa i wartość — Dwojaki charakter pracy wytwarzającej towar: praca konkretna i praca abstrakcyjna — Zasadnicza sprzeczność wytwórczości towarowej — Wielkość wartości towaru — Pieniądz jako wynik rozwoju towaru — Rozwój form wartości — Prawo wartości i jego rola w rozwoju wytwórczości towarowej — Fetyszyzm towarowy. 4. Istota i funkcje pieniądza — Istota pieniądza — Funkcje pieniądza — Pieniądz jako miernik wartości — Pieniądz jako środek obiegowy — Pieniądz jako środek gromadzenia skarbów (tezauryzacji) — Pieniądz jako środek płatniczy — Pieniądz światowy — Krytyka burżuazyjnych teorii pieniądza — Kruszcowa teoria — Ilościowa teoria pieniądza — Nominalistyczna teoria pieniądza — Rewizjonistyczna teoria pieniądza — Rola pieniądza w teoriach socjalizmu utopijnego i drobnomieszczańskiego.

8. **Siebeneichen Alfred** — Reglamentacja zapłat międzynarodowych. Odbitka z »Rocznika Akad. Handl. w Poznaniu 1947/48«. Poznań 1948, str. 136 — 188 (53).

Treść: 1. Wstęp. 2. Reglamentacja obrotów towarowych: a) przyczyny odstąpienia od liberalnej polityki gospodarczej, b) zakazy przywozu i wywozu, kontyngenty, c) kompensata towarowa. 3. Reglamentacja zapłat międzynarodowych: a) przyczyny odstąpienia od systemu waluty złotej, b) system elastycznych kursów dewizowych, c) zasady reglamentacji zapłat międzynarodowych, d) zapłaty gotówkowe i niegotówkowe, e) blokowanie wierzytelności zagranicznych. 4. Kompensata reglamentowana: a) transakcje kompensacyjne finansowo - towarowe, b) transakcje wymienne towarowe, c) transakcje kompensacyjne wiązane, d) obciążenia i premie. 5. Międzynarodowy clearing reglamentowany: a) istota, rodzaje, zakres płatności w międzynarodowym clearingu reglamentowanym, b) waluta i kurs rozrachunkowy. 6. Administracja i technika clearingu reglamentowanego: a) instytucje rozrachunkowe, b) technika rozrachunkowa, c) planowanie w clearingu, d) zamrożenie należności w clearingu, c) technika kontroli obrotów clearingowych. 7. Clearing a kompensata. 8. Dążenia do swobody zapłat międzynarodowych: a) krytyka reglamentacji zapłat międzynarodowych, b) clearing wielostronny, c) umowy w Bretton Woods. 9. Clearing reglamentowany w Polsce: a) historia rozrachunku międzynarodowego w Polsce do 1939 r., b) Biuro Rozrachunków Międzynarodowych NBP — Literatura i źródła.

9. **Wygodzki S. L.** — Kapitał handlowy i zysk handlowy. (Tłumaczył z rosyjskiego Roman Korab-Żebryk). Kapitał pożyczkowy i kredyt. (Tłumaczył z rosyjskiego Józef Fijałkowski). Warszawa 1948 r. Sp. Wyd. »Książka«, str. 97, 2 nlb.

Treść: A. Kapitał handlowy i zysk handlowy. 1) Kapitał handlowy jako historyczny poprzednik kapitału przemysłowego. 2) Kapitał handlowy w warunkach kapitalizmu. 3) Zysk handlowy. 4) Czyste koszty obiegu. 5) Protekcjonalizm a wolność handlu. B. Kapitał pożyczkowy i kredyt: 1) Kapitał lichwiarski. 2) Kapitał pożyczkowy jako wyodrębnienie części kapitału przemysłowego. 3) Stopa zysku i stopa procentowa. 4) Kapitał pożyczkowy i fetyszyzacja stosunków produkcji w ustroju kapitalistycznym. 5) Forma kredytu. 6) Banki i operacje bankowe. 7) Rodzaje banków. 8) Pieniądz kredytowy i systemy emisyjne. 9) Bilans płatniczy i obrachunkowy. 10) Kurs wekslowy. 11) Spółka akcyjna i kapitał fikcyjny. 12) Rola kredytu w produkcji kapitalistycznej.

Prenumerata kwartalna zł 300.—. Wpłaty przekazami pocztowymi, lub w instytucjach bankowych na rachunek żyrowy **„Wiadomości Narodowego Banku Polskiego“** w Wydziale Zagranicznym N. B. P. w Warszawie oraz w Urzędach Pocztowych na P. K. O. na konto „Wiadomości N. B. P.“ Warszawa Nr 1 — 6753. W treści przekazu pocztowego, bankowego lub na P. K. O. należy podać: „Wiadomości N. B. P.“ prenumerata oraz nazwisko i adres prenumeratora.

Wydawca: **Narodowy Bank Polski**

Redakcja i Administracja: **Narodowy Bank Polski**, Wydział Ekonomiczny, Warszawa, Fredry 6.

Drukarnia Narodowego Banku Polskiego Nakład 2.600 — wym. 61 × 86, kl. V. 70 gr. Zam. 457. Nr B. - 79100